

“INFRASTRUKTURA ŽELEZNICE SRBIJE” A.D.

GRAD NIŠ

**OKVIR POLITIKE RASELJAVANJA
ZA EKSPROPRIJACIJU ZA POTREBE OBNOVE I
MODERNIZACIJE PRUGE NIŠ-DIMITROVGRAD**

NACRT ZA JAVNU RASPRAVU

Beograd, avgust 2017.

Sadržaj

SKRAĆENICE	3
GLOSAR	4
1. PREDGOVOR	8
2. UVOD	9
3. ZAKONSKI OKVIR ZA RASELJAVANJE	13
4. PODOBNOST, OCENJIVANJE I PRAVO NA NAKNADU	Error! Bookmark not defined.
5. UBLAŽAVANJE	Error! Bookmark not defined.
6. ŽALBE	Error! Bookmark not defined.
7. PRIPREMA AKCIONOG PLANA RASELJAVANJA (APR)	Error! Bookmark not defined.
8. KONSULTACIJE I ZAHTEVI U POGLEDU OBELODANJIVANJA	Error! Bookmark not defined.
9. NADZOR I OCENJIVANJE	Error! Bookmark not defined.
10. INSTITUCIONALNI OKVIR I IMPLEMENTACIJA.....	Error! Bookmark not defined.
PRILOZI.....	Error! Bookmark not defined.

SKRAĆENICE

<i>IPF</i>	Program za infrastrukturne projekte
PL	Pogođena lica
SAPR	Skraćeni akcioni plan raseljavanja
SIG	Savetodavna i interesna grupa
KE	Korisnik eksproprijacije
CIŽ	Centar za informisanje i žalbe
GN	Grad Niš
EK	Evropska komisija
EIB	Evropska investiciona banka
<i>EIB ESH</i>	Evropska investiciona banka – Priručnik za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja
<i>ESIA</i>	Analiza uticaja na životnu i društvenu sredinu
EVP	Elektrovučno postrojenje
EUR	Evro
VRS	Vlada Republike Srbije
MFI	Međunarodna finansijska institucija
UI (IŽS)	Upravljač infrastrukture (“Infrastruktura železnice Srbije” a.d)
IT	Informaciona tehnologija
MGSI	Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture
MDULS	Ministarstvo državne uprave i lokalne samouprave
MF	Ministarstvo finansija Republike Srbije
NVO	Nevladina organizacija
RZS	Republički zavod za statistiku Republike Srbije
<i>OHCHR</i>	Kancelarija visokog komesara Ujedinjenih nacija za ljudska prava
LPUP	Lice pod uticajem projekta
PPUP	Porodica pod uticajem projekta
DPUP	Domaćinstvo pod uticajem projekta
JRP	Jedinica za realizaciju projekta
APR	Akcioni plan raseljavanja
OPR	Okvir politike raseljavanja
RS	Republika Srbija
RSD	Srpski dinar
<i>ToR</i>	Projektni zadatak
OG	Osetljiva grupa

GLOSAR

U ovom dokumentu, sledeći izrazi su definisani na sledeći način:

- „Naknada“ – odnosi se na svako i sva plaćanja u novcu ili naturi u zamenu za vrednost imovine ili stečenih resursa koji su pod uticajem Projekta. Naknada će biti isplaćena pre stupanja u posed zemljišta i imovine u svim slučajevima;
- „Sporazum o naknadi“ – odnosi se na dogovor o naknadi, shodno Zakonu o eksproprijaciji pred opštinskom upravom ili pred nadležnim sudom, postignut između KE i sopstvenika ekspropriisane nepokretnosti o naknadi u naturi, iznosu gotovinskih davanja, međusobnim doplatama za razlike u vrednosti nepokretnosti, ulaza u objekte, prolaza i pristupnih puteva na nepokretnosti, kao i druge radnje dozvoljene Zakonom;
- „Prinudna svojina“ se odnosi na proces kojim promoter ima pravo da preuzme u svojinu nepokretnost koja je potrebna za realizaciju projekta i koja je propisno označena kao takva, iako možda postoje nerešene žalbe i/ili sudske presude koje čekaju na izvršenje a tiču se nedobrovoljnog sticanja ili vrednovanja te imovine;
- „Datum preseka“ – datum početka popisivanja lica i imovine pod uticajem Projekta. Ako se neko lice (neka lica) nastani (nastane) na području obuhvaćenom projektom nakon datuma preseka, onda ono (ona) neće imati pravo na naknadu i/ili pomoć prilikom raseljavanja. Slično tome, nepokretna imovina (kao što su izgrađeni objekti, usevi, stabla voćaka i šume) uspostavljena nakon datuma preseka neće biti predmet naknade. Pre popisa, KE će objaviti informacije o datumu preseka u lokalnoj štampi, čime će obavestiti sve sopstvenike i korisnike o početku postupka eksproprijacije. Datum preseka će takođe biti obelodanjen javnosti na oglasnim tablama u mesnim zajednicama i relevantnim opštinama i na javnim raspravama, uz prateće objašnjenje. Javni oglas će takođe biti postavljen, po potrebi, na prometnim mestima širom pogođenog područja;
- „Ekonomsko dislociranje“ – obuhvata sav gubitak izvora prihoda ili egzistencije usled eksproprijacije zemljišta ili onemogućenog pristupa resursima (zemljište, voda ili šuma) kao posledica realizacije Projekta, bez obzira na to da li pogođena lica (PL) moraju da se presele na drugu lokaciju ili ne;
- „Pravo“ se odnosi na niz mera koje obuhvataju naknadu, povrat prihoda, transfer, pomoć, zamenu izvora prihoda i relokaciju, na koje imaju pravo lica pod uticajem projekta, u zavisnosti od prirode njihovih gubitaka, kako bi se njihova ekonomski i socijalni položaj vratio u prvobitno stanje;
- „Eksproprijacija“ – odnosi se na lišavanje ili ograničavanje prava vlasništva nad nepokretnosti uz naknadu prema tržišnoj vrednosti nepokretnosti;
- „Rešenje o nepokretnosti“ – Zvanična odluka relevantnog lokalnog organa vlasti, doneta u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji, kojom se objavljuje eksproprijacija određene, pojedinačne nepokretnosti. Rešenje o eksproprijaciji sadrži naznačenje Korisnika eksproprijacije (KE), pojedinosti o nepokretnosti koja se ekspropriše, naznačenje sopstvenika, svrhe eksproprijacije, kao i broj i datum rešenja kojim je utvrđen javni interes za eksproprijaciju i naziv organa koji je to rešenje doneo, pravni lek i obaveze KE;
- „Prinudna iseljenja“ jesu radnje i/ili propusti koji podrazumevaju prisilno ili nedobrovoljno raseljavanje pojedinaca, grupa ili zajednica iz domova i/ili sa zemljišta i javnih dobara koja su nastanjivali i od kojih su zavisili, i kojima se

eliminise ili ograničava mogućnost pojedinca, grupe ili zajednice da živi ili radi u određenom stanu, mestu boravka ili lokaciji, bez pružanja odgovarajućih oblika pravne i druge zaštite, i pristupa takvoj zaštiti". Prinudna iseljenja predstavljaju povredu niza međunarodno priznatih ljudskih prava, uključujući ljudska prava na adekvatno stanovanje, hranu, vodu, zdravlje, obrazovanje, rad, sigurnost ljudi, slobodu od okrutnog, nehumanog i degradirajućeg postupanja i slobodu kretanja;

- „Zajednica domaćin” je zajednica koja nastanjuje područja koja su utvrđena kao nove lokacije u sklopu korektivnih mera raseljavanja. Ona može obuhvatati stvarna naselja/sela/gradove u koja se lica pod uticajem projekta preseljavaju, ili se samo može nalaziti u blizini novih naselja, s tim da međusobno deluje sa novonaseljenim zajednicama ili da novonaseljene zajednice na drugi način na nju utiču;
- „Nedobrovoljno raseljavanje” - znači: (a) fizičko raseljavanje (odn. fizičko dislociranje mesta boravka ili gubitak skloništa), i/ili (b) ekonomsko dislociranje (odn. gubitak imovine ili pristupa imovini koji dovodi do gubitka izvora prihoda ili egzistencije) usled pribavljanja zemljišta za potrebe projekta ili ograničavanja pristupa prirodnim resursima. Raseljavanje se smatra *nedobrovoljnim* kada pogođeni pojedinci ili zajednice nemaju pravo protivljenja pribavljanju zemljišta koje dovodi do raseljavanja. Nedobrovoljno raseljavanje može biti posledica degradacije životne sredine, prirodnih nepogoda, sukoba ili razvojnih projekata. Čak i kada je raseljavanje uzrokovano rizicima po javnu bezbednost (kao što je raseljavanje usled prirodnih opasnosti), ono se i dalje smatra nedobrovoljnim ako raseljeno stanovništvo nema mogućnost izbora da ostane na svojoj lokaciji. Nedobrovoljno raseljavanje je, između ostalog, povezano sa gubitkom stana, skloništa, prihoda, zemljišta, izvora egzistencije, imovine, pristupa resursima i uslugama. Ovi gubici nastaju kao posledica proglašenja javnog interesa u slučajevima: (a) pribavljanja zemljišta, (b) eksproprijacije ili ograničenja korišćenja zemljišta na osnovu prava vlasti na eksproprijaciju zemljišta (c) gubitka egzistencijalne strategije koja se oslanja na korišćenje prirodnih resursa, i/ili (d) pregovora o poravnanju u okviru kojih kupac može pristupiti eksproprijaciji ili nametnuti zakonska ograničenja na korišćenje zemljišta ukoliko pregovori sa prodavcem propadnu;
- „Pribavljanje zemljišta” znači postupak u okviru kojeg je lice prinuđeno od strane organa vlasti da otuđi celokupno zemljište ili deo zemljišta u vlasništvu i svojini tog lica u vlasništvo i svojinu tog organa vlasti za javne potrebe u zamenu za naknadu. Ono obuhvata kupovinu ili zakup zemljišta i kupovinu ili zakup prava pristupa (službenost);
- „Zakon o eksproprijaciji” – znači Zakon o eksproprijaciji Republike Srbije, objavljen u Službenom glasniku RS, br. 53/95 od 28. decembra 1995, sa izmenama 23/01 od 6. aprila, 2001 (odluka SUS), 20/09 od 19. marta 2009. godine, 55/13 od 25. juna 2013. godine i 106/16 od 28. decembra 2016. godine;
- „Obnavljanje izvora egzistencije” - označava mere koje će biti preduzete u cilju pružanja pomoći fizički, odnosno ekonomski raseljenim licima pod uticajem projekta (LPUP) u cilju unparađenja njihovih izvora egzistencije i životnog standarda ili bar njihovog vraćanja na nivo pre raseljavanja odnosno na nivo pre početka realizacije projekta, koji god od ta dva nivoa je viši. Pružanje pomoći u obnavljanju izvora egzistencije će se nastaviti i tokom prelaznog perioda, na osnovu opravdane procene potrebnog vremena;
- „Naknada troškova selidbe” – Naknada troškova selidbe jeste novčana nadoknada troškova koji su direktno vezani za selidbu/preseljenje domaćinstva;

- „LPUP – Lice pod uticajem projekta” – LPUP je svako lice koje usled realizacije Projekta bude lišeno imovine ili pristupa imovini;
- „Fizičko raseljavanje” - predstavlja gubitak skloništa i imovine usled eksproprijacije zemljišta za potrebe Projekta, što zahteva preseljenje LPUP iz njihovog mesta boravka, radnog mesta ili poslovnih prostorija na drugu lokaciju.
- „Projekat” – ovde opisan kao obnova i modernizacija pruge Niš-Dimitrovgrad;
- „Realizacija projekta” – U ovom OPR-u obuhvata planiranje, izvođenje, praćenje i procenu Projekta;
- „Promoter Projekta” – znači državni organ odgovoran za realizaciju Projekta, u ovom slučaju Republika Srbija – Ministarstvo građevinarstva, saobraćaja i infrastrukture (MGSI) i „Infrastruktura železnice Srbije” a.d. (UI) i njihove JRP (ako su formirane);
- „APR – Akcioni plan raseljavanja, SAPR – Skraćeni akcioni plan raseljavanja” i „Integrirani APR – Integrirani akcioni plan raseljavanja” – Dokument usklađen sa načelima i ciljevima politika raseljavanja MFI-ja i sa OPR-om u kojem odgovorni subjekt utvrđuje procedure u skladu sa kojima će postupati i mere koje će preduzeti kako bi ublažio negativne posledice, nadoknadio gubitke i obezbedio koristi od razvoja licima i zajednicama pod uticajem Projekta u određenim područjima. U skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja, SAPR se priprema kada je manje od 200 lica pod uticajem Projekta i kada su uticaji raseljavanja neznatni. Integrirani APR može se pripremiti u skladu sa odlukom MFI-ja ako postoje brojni pod-projekti u okviru Projekta, ili postoji nekoliko pod-deonica koje su spremne za napredovanje u isto vreme;
- „Raseljavanje” – odnosi se na sve slučajeve pribavljanja zemljišta i naknade za gubitak imovine, bilo da oni podrazumevaju stvarnu relokaciju, gubitak zemljišta, skloništa, imovine, drugog izvora egzistencije ili ekonomsko raseljavanje i obuhvata sve mere preduzete u cilju ublažavanja bilo kog i svih negativnih uticaja Projekta na imovinu i/ili egzistenciju LPUP, uključujući naknadu, relokaciju (gde je primenljivo) i rehabilitaciju. Uticaji raseljavanja obuhvataju, pored fizičke relokacije, i gubitak useva i prihoda;
- „Okvir politike raseljavanja (OPR)” je dokument sličan Akcionom planu raseljavanja koje se izrađuje kada tačan obim fizičkog i/ili ekonomskog raseljavanja nije poznat zbog prirode (postojanje više komponenti ili pod-projekata) i/ili faze razvoja projekta. Ovo je obično slučaj sa linijskom infrastrukturom. Ovaj dokument treba da sadrži obavezu kasnijeg sprovođenja APR-a, pregled opštih načela raseljavanja koji će se primenjivati na (pod-)projekat (ili (pod-)projekte) i njime treba da budu utvrđeni kriterijumi na osnovu kojih će biti neophodno da se izradi APR za osnovni (pod-)projekat (ili (pod-)projekte);
- „Zamenska vrednost” – odnosi se na metod vrednovanja imovine koji pomaže pri utvrđivanju iznosa koji je dovoljan da zameni izgubljenu imovinu i pokrije troškove transakcije, kako je definisano politikama raseljavanja MFI-ja. „Zamenska vrednost” je definisana na sledeći način: za poljoprivredno zemljište, to je tržišna vrednost, pre projekta ili pre raseljavanja, zemljišta jednakog proizvodnog potencijala ili namene koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem projekta, uvećana za troškove obrade zemljišta do nivoa sličnih nivou zemljišta pod uticajem projekta, i za troškove svih naknada za upis i prenos. Za zemljište u gradskim područjima, to je tržišna vrednost, pre raseljavanja, zemljišta jednake veličine i namene, na kojem postoje slični ili bolji objekti i usluge javne infrastrukture i koje se nalazi u blizini

zamlišta pod uticajem projekta, uvećana za troškove svih naknada za upis i prenos. Za kuće i druge građevinske objekte, to je tržišna vrednost materijala potrebnog za izgradnju zamenskih građevinskih objekata, približno iste ili veće površine i kvaliteta kao i građevinski objekat pod uticajem projekta, ili za popravku delimično pogođenog građevinskog objekta, uvećana za troškove prevoza;

- „Osetljive grupe“ su grupe stanovništva koje su pogođene diskriminacijom, koje imaju nejednak pristup pravima, nejednak pristup resursima i nejednaku kontrolu nad resursa ili nejednak pristup razvojnim mogućnostima. Zbog toga one mogu biti loše integrisane u formalnu ekonomiju, mogu imati nejednak pristup osnovnim javnim dobrima i uslugama, mogu biti isključene iz procesa donošenja političkih odluka i stoga se mogu suočavati sa većim rizikom od siromaštva i socijalnog isključivanja. Najčešće je stepen otpornosti takvih grupa na negativne uticaje na nižem nivou. Takve grupe mogu da obuhvate etničke, verske, kulturne, jezičke manjine, autohtono stanovništvo, domaćinstva na čijem su čelu žene, decu i omladinu, starija lica, osobe sa invaliditetom i siromašne.

1. PREGOVOR

Ovaj OPR je pripremljen kao smernica za svako nedobrovoljno raseljavanje do kojeg može doći usled aktivnosti i sprovođenja obnove i modernizacije pruge Niš-Dimitrovgrad, preko stanica Crveni Krst, Pantelej i Sićevo. Ovo je jedan od ključnih dokumenata sa zaštitnim merama za ovaj projekat.

U svim slučajevima pribavljanja zemljišta, nedobrovoljnog raseljavanja i socijalnih uticaja nastalih kao posledica sprovođenja infrastrukturnih projekata, u zavisnosti od faze sprovođenja, politike Međunarodnih finansijskih institucija (MFI) zahtevaju izradu Okvira politike raseljavanja (OPR) za konkretan projekat koji bi predstavljao smernicu za sve potencijalne buduće aktivnosti na raseljavanju prouzrokovane projektom. Ovaj dokument obuhvata pregled nacionalnog okvira Republike Srbije za eksproprijaciju/raseljavanje, primenjive politike MFI-ja i najbolje međunarodne prakse u ovoj oblasti. U slučaju pribavljanja zemljišta/raseljavanja za potrebe projekta, primenjuju se oni zahtevi koji su strožiji. Ovaj dokument obezbeđuje okvir za rešavanje svih relevantnih pitanja i okonosti s krajnjim ciljem da, ukoliko u toku realizacije ovog Projekta bude potrebno bilo kakvo nedobrovoljno raseljavanje, ono ne dovede do ozbiljnih ekonomskih i socijalnih rizika po pojedince, porodice i grupe, da se obezbedi ublažavanje svih rizika, i da se obezbedi okvir za naknadu za sve uticaje koji se ne mogu izbeći. Ukoliko bude potrebno bilo kakvo raseljavanje, ono će biti sprovedeno u skladu sa načelima i pravilima navedenim u ovom OPR-u.

2. UVOD

2.1 Kratak pregled Okvira politike raseljavanja

U skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja, izrada OPR-a je neophodna ako obim i lokacije za raseljavanje nisu u potpunosti poznati u vreme kada se vrši procena Projekta. Cilj ovog dokumenta je da obezbedi vodeća načela za realizaciju Projekta čiji je cilj obezbeđivanje blagovremenih, adekvatnih i efikasnih mera, preciziranih po prioritetima, da bi se izbegli, sveli na minimum i nadoknadili svi negativni uticaji tokom raseljavanja. OPR je izrađen u skladu sa pravnim sistemom, zakonima i procedurama Republike Srbije, u skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja i najboljim međunarodnim praksama. OPR takođe obezbeđuje obaveznu osnovu za pripremu instrumenta za raseljavanje za konkretnu lokaciju (APR), koji će biti izrađen, po potrebi, za pod-projekte (komponente projekta) koji zahtevaju raseljavanje.

2.2 Opis projekta

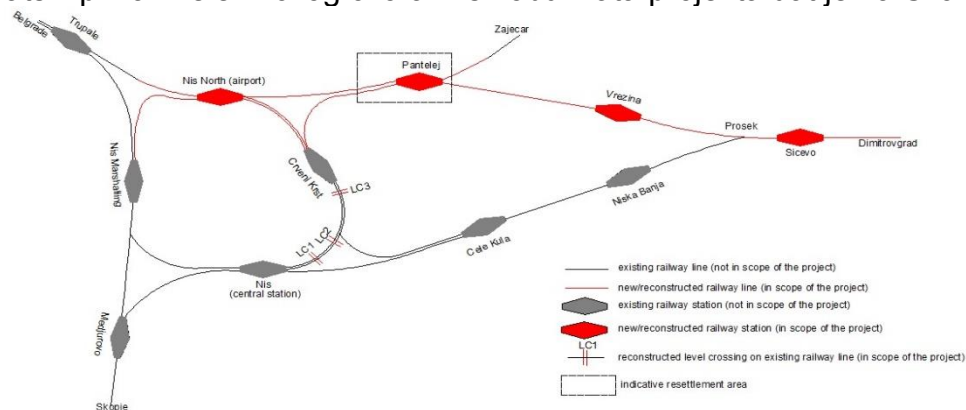
Projekat se sastoji u rekonstrukciji i modernizaciji postojeće jednokolosečne pruge Sićevo – Dimitrovgrad, uključujući obnovu i modernizaciju infrastrukture, elektrifikaciju i modernizaciju signalno-sigurnosnih i telekomunikacionih postrojenja, i izgradnju jednokolosečne obilazne pruge na severu Grada Niša (GN).

U pogledu odgovornosti za politiku raseljavanja, za sprovođenje OPR-a na području obilaznice odgovoran je GN, a za sprovođenje OPR-a duž postojeće pruge Sićevo – Dimitrovgrad, odgovoran je UI (IŽS).

Troškove eksproprijacije i, po potrebi, dodatne naknade da bi se premostio jaz sa EIB standardima, biće finansirani iz nacionalnog doprinosa, u skladu sa procedurom koja je precizirana u Odeljcima 3.2 i 3.3.

U ovom projektu, imajući u vidu potencijalni broj Lica pod uticajem projekta (LPUP) i geografske lokacije pod-projekata, postojeće dva posebna Akciona plana raseljavanja (APR), jedan za obilaznicu i jedan za deonicu Sićevo – Dimitrovgrad.

Šematski prikaz železničkog čvora Niš i obuhvata projekta dat je na Slici 1.

Slika 1

- postojeća pruga (nije obuhvaćena projektom)
- nova/rekonstruisana pruga (obuhvaćena projektom)
- postojeća železnička stanica (nije obuhvaćena projektom)
- nova/rekonstruisana železnička stanica (obuhvaćena projektom)
- rekonstruisani putni prelaz u nivou na postojećoj pruzi (obuhvaćen projektom)
- indikativno područje raseljavanja

Projekat se finansira iz sledećih izvora finansiranja:

- EIB (125 miliona evra);
- WBIF (65 miliona evra);
- Nacionalni doprinos (15 miliona evra);
- Ostali izvori koji će tek biti utvrđeni (45 miliona evra).

2.3 Obuhvat pribavljanja zemljišta i raseljavanja

Projekat će zahtevati pribavljanje 1660 zemljišnih parcela i fizičko raseljavanje 44 fizičkih objekata u Gradu Nišu (opštine Pantelej i Ostrovica) i opštini Bela Palanka i administrativno i geografski obuhvata direktnu zonu uticaja. Ukupan broj osoba pogođenih raseljavanjem će biti moguće odrediti tek nakon sprovođenja skrininga, ali se očekuje da bude veći od 200.

2.4 Načela i ciljevi Okvira politike raseljavanja

Tokom sprovođenja Projekta, potreba za pribavljanjem zemljišta i nedobrovoljno raseljavanje biće posledica građevinskih radova i drugih radova predviđenih u okviru Projekta. Ovaj dokument sadrži osnovna i obavezujuća načela koja će se primenjivati. Osnovna načela kojima se vodi ovaj Projekat su sledeća:

- Po mogućstvu, bilo kakvo raseljavanje trebalo je da bude izbegnuto istraživanjem održivih alternativnih rešenja u fazi projektovanja. Budući da to nije bilo moguće, svi negativni efekti bi trebalo da budu svedeni na puki neizbežan minimum;
- Kada dođe do neizbežnih negativnih efekata i socijalnih uticaja, sav gubitak imovine nadoknađuje se prema zamenskoj vrednosti a izvori egzistencije LPUP-a se obnavljaju najmanje do nivoa koji je postojao pre realizacije Projekta;
- LPUP-ima će u svim fazama Projekta biti pružana stvarna pomoć u njihovim naporima u cilju obnavljanja izvora egzistencije i životnog standarda do nivoa pre realizacije Projekta i raseljavanja;
- Svim potrebama za raseljavanjem upravljace se u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom, politikama raseljavanja MFI-a, prihvaćenim međunarodnim najboljim praksama i osnovnim načelima ovog dokumenta;
- Posebna podrška i pažnja u procesu raseljavanja i tokom celokupne realizacije Projekta u okviru ovog OPR-a obezbeđuje se pogođenim osetljivim grupama shodno njihovoj specifičnoj osetljivosti. Takođe, ovaj OPR predviđa uključenost žena, članova pogođenih domaćinstava, u svim javnim raspravama, posebne rodno-osetljive mere ublažavanja i druge mere u cilju davanja mogućnosti ženama da učestvuju u merama ublažavanja uticaja raseljavanja;
- U skladu sa ovim OPR-om, APR-ovi će biti pripremljeni za sve slučajeve raseljavanja u okviru svake komponente pod-projekta;
- OPR i APR javno dostupni, pri čemu će javne rasprave biti održane pre njihovog konačnog usvajanja, kako bi se omogućilo da pogođena lica i zainteresovane strane učestvuju u razvoju Projekta i planiranju i sprovođenju programa raseljavanja;

- Tokom ciklusa realizacije Projekta i raseljavanja, zainteresovanim stranama će biti dostupne jasne informacije o pravima i postupcima za ulaganje žalbi. Sve žalbe će biti razmotrene u toku realizacije Projekta i aktivnosti na raseljavanju;
- Sve aktivnosti na raseljavanju treba da budu osmišljene kao održivi projekti koji obezbeđuju dovoljno investicionih sredstava kako bi se omogućila načela i ciljevi utvrđeni u ovom OPR-u i APR-ovima.

Osnovni cilj OPR-a je da se definišu sveobuhvatna načela, postupci, mere, zahtevi u pogledu organizacione strukture i kapaciteta tokom raseljavanja, ukoliko bi isti bili potrebni, i uticaj koji se može pripisati realizaciji Projekta. OPR obezbeđuje okvir za pojedinačne APR-ove u okviru Projekta. Specifični ciljevi OPR-a su sledeći:

- klasifikacija zakonskih rešenja RS u svim slučajevima nedobrovoljnog raseljavanja, relokacije i gubitka imovine, uključujući pravne i administrativne postupke i naknadu koja se isplaćuje za gubitak imovine; njihovo poređenje sa politikama raseljavanja MFI-a i međunarodnom najboljom praksom; i obezbeđivanje načina za prevazilaženje jaza između njih;
- utvrđivanje ključnih institucija RS, pored Promotera Projekta, koji su uključeni u realizaciju Projekta, uključujući posebno zakonom ovlašćene državne institucije koje sprovode postupke i mere zaštite prilikom nedobrovoljnog raseljavanja; uključujući mere Promotera projekta i praćenje da bi se obezbedila usklađenost sa politikama raseljavanja MFI-a, međunarodnim najboljim praksama, OPR-om i APR-ovima;
- identifikacija zainteresovanih strana i načina njihovog uključivanja tokom realizacije Projekta;
- prezentovanje kriterijuma kvalifikovanosti LPUP-a i matrice njihovih prava na naknadu prema vrsti gubitka imovine;
- definisanje procesa identifikacije i procene pogođene imovine i vrednosti naknade za gubitak imovine;
- obezbeđivanje brze i delotvorne naknade u zamenskoj vrednosti za gubitak imovine i pristupa imovini;
- opisivanje mera ublažavanja u okviru ovog OPR-a i pojedinačnih APR-ova, uključujući postupke u cilju minimiziranja uticaja na LPUP tokom realizacije Projekta, uključujući posebne mere ublažavanja predviđene za osetljive grupe i žene;
- definisanje prava na žalbe i pritužbe, postupaka, tela i procedura dostupnih LPUP-ima u toku celokupnog trajanja realizacije Projekta, uključujući izveštavanje o odgovorima na žalbe i pritužbe;
- opisivanje i obezbeđivanje smernica za izradu pojedinačnih APR-ova i postupka odobravanja, nacрта budućih APR-ova i postupka njihovog sprovođenja;
- naznačavanje zahteva za dostupnost javnosti, obelodanjivanje dokumenata, učešće javnosti i lokalne zajednice u svim fazama pripreme Projekta; uključujući izradu OPR-a i APR-ova; a naročito uključujući javnu raspravu u zajednici LPUP tokom procesa nedobrovoljnog raseljavanja i realizacije Projekta, usled čega može doći do gubitka imovine;
- uspostavljanje rodno-osetljivog okvira za raseljavanje kako bi se utvrdili različiti uticaji jer ekonomski i socijalni poremećaji ne dovode do jednakih poteškoća za žene i za muškarce;

- preciziranje internih aktivnosti u cilju praćenja u svim fazama realizacije Projekta, posebno kada je u pitanju raseljavanje, očuvanje pravnog i u ovom OPR-u definisanog procesa, uključujući ocenjivanje procesa raseljavanja;
- definisanje neophodnosti i obima praćenja i ocenjivanja procesa raseljavanja, uključujući eksterno praćenje i ocenjivanje;
- obezbeđivanje obrazaca i upitnika koji su ključni za očuvanje i sprovođenje procesa raseljavanja u okviru ovog OPR-a i pojedinačnih APR-ova.

3. ZAKONSKI OKVIR ZA RASELJAVANJE

3.1 Nacionalni propisi relevantni za raseljavanje

3.1.1. Ustav Republike Srbije

Ustav Republike Srbije je usvojen na ustavnom referendumu održanom 28. i 29. oktobra 2006. godine, a zvanično je proglašen od strane Narodne skupštine Republike Srbije 8. novembra 2006. godine. Ustavom Republike Srbije proglašavaju se vladavina prava i socijalna pravda, načela građanske demokratije, ljudska i manjinska prava i slobode i pripadnosti evropskim principima i vrednostima.

Članom 58. se jemči mirno uživanje svojine i drugih imovinskih prava stečenih na osnovu zakona. U tom članu se navodi da pravo svojine može biti oduzeto ili ograničeno samo u javnom interesu utvrđenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne može biti niža od tržišne vrednosti. Važno je napomenuti da Ustav RS zabranjuje plaćanje naknade koja je niža od tržišne vrednosti, što je važna odredba za premošćavanje jaza između srpskog zakonodavstva i politika raseljavanja MFI-ja, koji će biti predočen u daljem tekstu ovog dokumenta. Odredbama Ustava takođe se ne razlikuju nekretnine (zgrade itd) izgrađene bez građevinske dozvole, praksa koja je postala ustaljena tokom proteklih 30 godina u RS. Ustavom se dalje proglašava da se sva ljudska prava (uključujući pravo na imovinu) i manjinska prava zajemčena Ustavom neposredno primenjuju.

Pored toga, u članu 16. je predviđeno da su opšteprihvaćena pravila međunarodnog prava i potvrđeni međunarodni ugovori sastavni deo pravnog poretka Republike Srbije i da se neposredno primenjuju. Ova odredba omogućava neposrednu primenu politika raseljavanja MFI-ja, odredaba ovog OPR-a i pojedinačnih APR-ova uz važeće zakone u Srbiji, i, što je najvažnije, premošćavanje jazova između njih, ukoliko se te politike raseljavanja MFI-ja i ovaj OPR budu smatrali sastavnim delom bilo kog potencijalnog ugovora/sporazuma o zajmu ili sponzorstvu sa MFI-jama, kada isti bude odobren, potpisan i potvrđen od strane Narodne skupštine.

3.1.2. Zakon o osnovama svojinsko-pravnih odnosa (odn. Zakon o svojini)

Zakonom o osnovama svojinsko-pravnih odnosa („Službeni glasnik SFRJ“, br. 6/80, 36/90, „Službeni glasnik SRJ“ br. 29/96 i „Službeni glasnik RS“, br.115/2005) predviđene su osnovne odredbe svojinskih odnosa, uključujući suštinu prava svojine, predmete prava svojine, prava susvojine i zajedničke svojine, sticanje prava svojine, pravo plodouživanja, pravo držanja, pravo svojine stečeno održajem, svojinske odnose koji nastaju u situacijama kada su objekti izgrađeni na tuđem zemljištu, zaštitu prava svojine, zaštitu državnine, prestanak prava svojine itd.

3.1.3. Zakon o planiranju i izgradnji

Zakonom o planiranju i izgradnji („Službeni glasnik RS ", br. 72/09 od 3. septembra 2009, ispr. „Službeni glasnik br. 81/09 (ispravka), izmenjen odlukom US Republike Srbije 64/10 (odluka US), 24/11, 121/12, 42/13 (odluka US), 50/13 (odluka US),

98/13 (odluka US), 132/14, 145/14) uređuje se sledeće: uslovi i način uređenja prostora, izrada planova generalne i detaljne regulacije, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i izgradnja objekata, pretežna namena zemljišta kada se zemljište koristi za više različitih namena, javna namena zemljišta i druga pitanja od značaja za uređenje prostora, uređivanje i korišćenje građevinskog zemljišta i za izgradnju objekata.

3.1.4. Zakon o ozakonjenju objekata

Zakonom o ozakonjenju objekata („Službeni glasnik RS“, br. 96/15 od 26. novembra 2015. godine) uređuju se uslovi, postupak i način ozakonjenja objekata, odnosno delova objekta, pomoćnih i drugih objekata, izgrađenih bez građevinske dozvole, odnosno odobrenja za izgradnju. Praksa izgradnje kompletnih objekata (kuća, poslovnih prostora, pa čak i stambenih zgrada) ili dogradnje pomoćnih objekata na postojeće (garaža, dodatni spratovi ili prostorije na kućama) bez građevinske dozvole postala je prilično ustaljena u proteklih 30 godina. Vlasti su godinama uvek održavale nameru da se svi nezakonito izgrađeni objekti ozakone, ako su izgrađeni na sopstvenom zemljištu i/ili uz saglasnost vlasnika, ali većina objekata još uvek nije ozakonjena. Nesumnjivo je da će, ukoliko Projekat bude imao bilo kakav uticaj u smislu raseljavanja, određena imovina obuhvatati i objekte izgrađene bez građevinske dozvole, tako da odredbe ovog zakona mogu biti značajne, ali, u tim slučajevima, primenjuje se OPR, u smislu kvalifikovanosti, ukoliko je strožiji.

3.1.5. Zakon o vanparničnom postupku

Zakonom o vanparničnom postupku („Službeni glasnik SRS“ br. 25/82 i 48/88, sa izmenama i dopunama „Službeni glasnik RS“ br. 46/95, 18/05, 85/12, 45/13, 55/14, 6/15 i 106/15) određuju se pravila po kojima sudovi postupaju i odlučuju o ličnim, porodičnim, imovinskim i drugim pravnim stvarima koje se po ovom Zakonu rešavaju u vanparničnom postupku. U skladu sa ovim Zakonom, sud u vanparničnom postupku određuje naknadu za ekspropisanu nepokretnost i, pošto utvrdi sve važne činjenice, donosi rešenje kojim određuje oblik i obim, odnosno visinu naknade. Shodno ovom zakonu, strane mogu da zaključe Sporazum o obliku i obimu, odnosno visini naknade, a sud u tom slučaju svoje rešenje zasniva na njihovom sporazumu, ukoliko nađe da isti nije u suprotnosti sa prinudnim propisima.

3.1.6. Zakon o opštem upravnom postupku

Zakonom o opštem upravnom postupku („Službeni glasnik SRJ“ br. 33/97 i 31/2001; i „Službeni glasnik RS“, br. 30/2010) uređuje način na koji su dužni da postupaju državni organi kad u upravnim stvarima rešavaju o pravima, obavezama ili pravnim interesima fizičkog lica, pravnog lica ili druge stranke, u okviru upravnog postupka. Odluke upravnih organa se donose u vidu rešenja, nakon okončanja postupka propisanog ovim Zakonom. Protiv rešenja donesenog u prvom stepenu stranka ima pravo na žalbu. Samo zakonom može se propisati da u pojedinim upravnim stvarima žalba nije dopuštena, i to ako je na drugi način obezbeđena zaštita prava i zaštita zakonitosti. Ovaj zakon daje zakonski okvir za delovanje relevantnih opštinskih uprava nakon što KE podnese predlog za eksproprijaciju.

3.1.7. Zakon o državnom premeru i katastru

Zakonom o državnom premeru i katastru („Službeni glasnik RS“ br. 72/2009, sa izmenama i dopunama 18/2010, 65/2013 i 15/2015) uređuju se stručni poslovi i poslovi državne uprave koji se odnose na premer zemljišta, zgrada i drugih objekata, katastar nepokretnosti, registar i upis prava svojine, upis državnine, upis nezakonito izgrađenih objekata i objekata ozakonjenih u skladu sa odredbama važećeg Zakona o ozakonjenju objekata, katastar vodova, osnovne geodetske radove, adresni registar, topografsko-kartografsku delatnost, procenu vrednosti nepokretnosti, geodetsko-katastarski informacioni sistem.

3.2 Zakonski okvir relevantan za proces eksproprijacije zemljišta

3.2.1. Zakon o eksproprijaciji

Zakon o eksproprijaciji (donet 1995. godine i stupio na snagu 1. januara 1996. godine, izmenjen i dopunjen u martu 2001. godine, i ponovo izmenjen i dopunjen 19. marta 2009. godine i 2013. godine odlukom Ustavnog suda) omogućava državnim institucijama da stiču nepokretnosti za projekte koji se smatraju projektima od javnog interesa, štiteći pritom interese svih sopstvenika čija se imovina ekspropriše. U Zakonu o eksproprijaciji se ne koristi termin „nedobrovoljno raseljavanje“ već „eksproprijacija“ i zasnovana je na pravu vlasti na eksproprijaciju zemljišta. U zakonu je takođe sadržano načelo pravične naknade shodno „tržišnoj vrednosti“ nepokretnosti, umesto „zamenskoj vrednosti“ koja se koristi u politikama raseljavanja MFI-ja.

Ključne odredbe Zakona o eksproprijaciji su sledeće:

- Nepokretnosti (u smislu Zakona definisane kao zemljišta, zgrade i drugi građevinski objekti) se mogu eksproprijsati samo u javnom interesu koji se utvrđuje zakonom ili odlukom Vlade RS. Javni interes se može utvrditi ako je eksproprijacija nepokretnosti neophodna za izgradnju objekata u oblasti: javne komunalne infrastrukture, obrazovanja, zdravstva, socijalne zaštite, kulture, vodoprivrede, sporta, saobraćajne i energetske infrastrukture, objekata za potrebe odbrane zemlje, objekata za potrebe državnih organa i organa lokalne samouprave, za obezbeđenje zaštite životne sredine i zaštite od elementarnih nepogoda, radi istraživanja i eksploatacije mineralnih sirovina, zemljišta potrebnog za raseljavanje ljudi sa zemljišta bogatog rudama, za određena zajednička ulaganja, kao i za izgradnju stanova kojima se rešavaju stambene potrebe socijalno ugroženih lica.
- Korisnik eksproprijacije (KE) mogu biti Republika Srbija, autonomna pokrajina Vojvodina, gradovi, grad Beograd, opštine, javni fondovi, javna preduzeća, privredna društva koja su osnovana od strane javnih preduzeća, kao i privredna društva sa većinskim državnim kapitalom osnovana od strane napred navedenih državnih institucija.
- Eksproprijacija može biti potpuna i nepotpuna. Potpuna eksproprijacija omogućava KE-u da stekne pravo svojine nad eksproprijsanom nepokretnosti, dok pravo svojine sopstvenika i druga prava na tu nepokretnost prestaju. Nepotpunom eksproprijacijom se za KE ustavnoljava određena službenost

nad zemljištem i objektima, i zakup na zemljištu na određeno vreme (ne duže od tri godine u oba slučaja). Po isteku perioda službenosti ili zakupa, potpuna prava svojine nad nepokretnosti se vraćaju sopstveniku, i ta nepokretnost mora biti vraćena u stanje pre eksproprijacije;

- Sopstvenici delimično ekspropriisanih nepokretnosti imaju pravo da zahtevaju eksproprijaciju celokupne nepokretnosti i odgovarajuću naknadu, u slučaju da je eksproprijacijom pogoršana ekonomska situacija sopstvenika nepokretnosti ili da je na preostalom delu nepokretnosti onemogućeno ili bitno otežano njegovo korišćenje – neodrživo. Zahtev se u skladu sa Zakonom može podneti u roku od dve godine od završetka izgradnje objekta (za potrebe kojeg je izvršena eksproprijacija) odnosno u roku od dve godine od završetka izvođenja radova.
- Po opštem pravilu, naknada za ekspropriisanu nepokretnost se nudi i plaća u novcu, ukoliko ovim Zakonom nije drukčije određeno. Ali, u skladu sa istim Zakonom, u slučaju eksproprijacije poljoprivrednog zemljišta radi izgradnje linijskih infrastrukturnih objekata (puteva, autoputeva), sopstvenicima ekspropriisanog zemljišta se nudi drugo odgovarajuće poljoprivredno zemljište iste kulture i klase ili odgovarajuće vrednosti u istom mestu ili bližoj okolini. Ukoliko KE nije u mogućnosti da ponudi drugo odgovarajuće poljoprivredno zemljište, naknada se određuje u novcu. Ovo pravilo je u skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja.
- Zakupcu stana u društvenoj svojini ili državnoj svojini, odnosno nosiocu stanarskog prava u ekspropriisanoj stambenoj zgradi ili stanu, korisnik eksproprijacije dužan je da obezbedi pravo držanja (korišćenja, zakupa ili stanovanja) na drugim nepokretnostima, istim ili sličnim, obližnjim, u društvenoj ili državnoj svojini.
- Korisnik eksproprijacije stiče pravo da stupi u posed ekspropriisane nepokretnosti danom pravosnažnosti odluke o naknadi, odnosno danom zaključenja sporazuma o naknadi za ekspropriisanu nepokretnost, ako ovim zakonom nije drukčije određeno. Ali, ako se nepokretnost ekspropriše radi izgradnje objekta za proizvodnju, prenos ili distribuciju električne energije, ili za izgradnju linijskih infrastrukturnih objekata, na zahtev korisnika eksproprijacije izvršava se predaja te nepokretnosti u posed na osnovu konačnog rešenja o eksproprijaciji, pod uslovom da je KE prethodno utvrdio potrebne elemente za određivanje visine naknade shodno odredbama Zakona o eksproprijaciji.

3.3 Postupak eksproprijacije

Predloženi radovi na pruzi Niš-Dimitrovgrad će imati sledeći status po komponentama, kada je reč o eksproprijaciji i raseljavanju:

- Na postojećoj deonici Sićevo-Dimitrovgrad, radovi će uglavnom ostati u okviru postojećeg pružnog pojasa (železničkog zemljišta), izuzev na područjima predviđenim za izgradnju novih elektrovnčnih podstanica (EVP) Bela Palanka i Sukovo i u zoni objekata koji su pogođeni produžavanjem koloseka u Ostrovici (u Gradu Nišu) i opštini Bela Palanka, gde je neophodno raseljavanje i/ili eksproprijacija;

- Na postojećoj deonici Niš-Crveni Krst i rekonstruisanoj deonici Crveni Krst-Pantelej, radovi će ostati u okviru postojećeg pružnog pojasa (železničkog zemljišta), tako da nema potrebe za eksproprijacijom niti raseljavanjem;
- Na novoj obilaznoj pruži oko GN (nova deonica koja počinje od stanice Niš Ranžirna i koja se završava u stanici Sićevo) potrebna je eksproprijacija i raseljavanje će biti izvršeno na području koje pripada opštini Pantelej (u GN).

U daljem tekstu je prikazan proces eksproprijacije, korak po korak, onako kako je definisan u Zakonu o eksproprijaciji:

- Narodna skupština donošenjem zakona ili Vlada RS donošenjem odluke utvrđuju javni interes za određeni razvojni projekat. Javni interes za eksproprijaciju može da se utvrdi ako je donet odgovarajući planski akt. Predlog za utvrđivanje javnog interesa za eksproprijaciju može da podnese lice koje prema odredbama zakona može biti korisnik eksproprijacije. Vlada je dužna da odluči u roku od 90 dana;
- Proces eksproprijacije započinje kada KE podnese predlog za eksproprijaciju relevantnoj opštini. Predlog, pored ostalog, mora da sadrži i preciznu naznaku sopstvenika i nepokretnosti za koje se predlaže eksproprijacija, i dokaz o obezbeđenju sredstava u budžetu, ili bankarsku garanciju, kojom se obezbeđuje plaćanje naknade, u skladu sa propisima kojima se uređuju javne finansije;
- Pre donošenja rešenja o eksproprijaciji, nadležni organ je dužan da održi javnu raspravu kako bi omogućio sopstvenicima nekretnina da iznesu sve činjenice od značaja za eksproprijaciju nepokretnosti. Ako su svi uslovi ispunjeni, donosi se rešenje o eksproprijaciji;
- KE je u obavezi da u roku od 15 dana od dana pravosnažnosti rešenja o eksproprijaciji opštinskoj upravi podnese pismenu ponudu o obliku i visini naknade na osnovu procene vrednosti nekretnine izvršene od strane odgovarajućeg organa;
- Opštinski organ bez odlaganja dostavlja primerak ponude sopstveniku ekspropriisane nepokretnosti, a od upravnih i drugih organa i organizacija pribavlja obaveštenja o činjenicama koje mogu biti od značaja za naknadu. Sporazum o naknadi ne sme biti u suprotnosti sa odredbama Zakona o eksproprijaciji;
- Ako se sporazum o naknadi ne postigne u roku od dva meseca od dana pravosnažnosti rešenja o eksproprijaciji, opštinska uprava dostavlja sve spise nadležnom opštinskom sudu radi određivanja naknade. Ovaj postupak takođe može pokrenuti sopstvenik ekspropriisane nepokretnosti pred istim sudom.

3.4 Načela vrednovanja i pravo u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji

Po opštem pravilu, naknada u novcu za ekspropriisanu nepokretnost (izuzev za poljoprivredno zemljište) utvrđuje se po tržišnoj vrednosti¹, uzimajući u obzir okolnosti u vreme zaključenja Sporazuma o naknadi, a, ukoliko sporazum nije postignut, u

¹ Izraz „tržišna vrednost“ ili „tržišna cena“ se pominje u vezi sa svim vrstama imovine koja može biti predmet eksproprijacije: zemljište, usevi, voćnjaci, vinogradi itd. Zakon ne daje tačnu definiciju, ali je, u osnovi, to vrednost izračunata na osnovu cena slične imovine u blizini, koja se može dostići za datu imovinu na tržištu, u zavisnosti od ponude i tražnje u trenutku utvrđivanja cene. Za poljoprivredno i građevinsko zemljište, Zakonom se ovlašćuju lokalni poreski organi da utvrde tu vrednost.

skladu sa okolnostima koje su postojale u vreme donošenja prvostepene odluke o naknadi u sudskom postupku. Zakon o eksproprijaciji generalno zabranjuje svako plaćanje naknade koje je u suprotnosti sa njegovim odredbama, ali se u njemu takođe navodi da naknada može biti utvrđena u većem iznosu od tržišne cene, uzimajući u obzir materijalne i druge lične i porodične prilike sopstvenika, ako su te okolnosti od bitnog značaja za njegovu egzistenciju (broj članova domaćinstva, broj članova domaćinstva koji su sposobni za privređivanje, odnosno koji su zaposleni, zdravstveno stanje članova domaćinstva, mesečni prihod domaćinstva i sl.).

Ovom odredbom omogućava se mikro socio-ekonomska procena, za svaki slučaj pojedinačno, svakog pojedinačnog domaćinstva i posebna pažnja za domaćinstva koja spadaju u osetljive grupe.

3.5 Primenjive politike raseljavanja MFI-ja u pogledu nedobrovoljnog raseljavanja

Projekti, koji su u celosti ili delimično sponzorirani ili finansirani uz podršku MFI-ja, a koji zahtevaju pribavljanje zemljišta i nedobrovoljno raseljavanje, podležu politikama raseljavanja MFI-ja. Ove politike nisu ograničene samo na fizičko raseljavanje, već se primenjuju i u slučaju bilo kakvog gubitka izvora prihoda ili uslova za egzistenciju (ekonomska relokacija) koji je nastao kao posledica raseljavanja ili ograničenog pristupa resursima (zemljište, voda ili šume), usled realizacije projekta ili njegovih pratećih sadržaja.

Ova politika se primenjuje na sve komponente Projekta koje dovode do nedobrovoljnog raseljavanja, bez obzira na izvor finansiranja određene komponente Projekta. Ona se isto tako primenjuje na druge aktivnosti koje dovode do nedobrovoljnog raseljavanja, koje se direktno i u značajnoj meri mogu pripisati ovom Projektu, a koje je neophodno realizovati prema ciljevima definisanim u projektnoj dokumentaciji, i koje su sprovedene, ili se planira da budu sprovedene, sa Projektom.

Za ovaj Projekat, imajući u vidu finansiranje od strane EIB, primeniće se sledeće politike raseljavanja:

- Priručnik za zaštitu životne sredine i socijalna pitanja Evropske banke za obnovu i razvoj, Standard 6: „Nedobrovoljno raseljavanje“, Standard 7: „Prava i interesi osetljivih grupa“ i Standard 10: „Uključenost zainteresovanih strana“ (Verzija 9.0 od 2.12.2013);

Ove politike su u skladu sa međunarodnim pravom i pravom EU o ljudskim pravima. Njima je naročito podržano pravo na imovinu, pravo na adekvatno stanovanje, pravo na adekvatan standard življenja i ishranu. Pravo na adekvatno stanovanje lica pogođenih nedobrovoljnim raseljavanjem u okviru projekata podržanih od strane EIB i pratećih aktivnosti poštovaće se uz zabranu diskriminacije kao centralnim načelom ljudskih prava.

To se odnosi na pogođena lica, grupe i zajednice koje podležu nedobrovoljnom raseljavanju kao i na zajednice domaćine u mestima raseljavanja. Primenjuje se na sva lica, bez obzira da li su oni zakoniti nosioci prava na svoj dom ili nekretninu po domaćem zakonu. Da bi se obezbedilo poštovanje ovog prava u praksi, moraju postojati određene proceduralne zaštitne mere, kao što je uključivanje pogođenih lica

u postupke donošenja odluka i pristup mehanizmima ulaganja žalbi, kako je dalje opisano u ovom OPR-u.

Opšta načela napred pomenutih zahteva MFI-ja su u potpunosti usvojena kao načela ovog OPR-a, a navedena su u sledećem tekstu:

- Izbegavanje, ili barem svođenje na minimum, raseljavanja usled realizacije projekta, kada god je to moguće, istraživanjem alternativnih projektnih rešenja;
- Izbegavanje i/ili sprečavanje prinudnih iseljenja i obezbeđivanje delotvornih pravnih lekova da bi se njihovi negativni uticaji sveli na minimum, ukoliko se prinudna iseljenja ne spreče;
- Obezbeđivanje da svako iseljavanje, koje bi izuzetno moglo biti potrebno, bude sprovedeno na zakonit način, uz poštovanje prava na život, dostojanstvo, slobodu i bezbednost pogođenih lica koja moraju imati pristup delotvornom pravnom leku protiv proizvoljnih iseljenja;
- Poštovanje prava pojedinaca, grupa i zajednica na adekvatno stanovanje i na adekvatan životni standard, kao i drugih prava na koja raseljavanje može uticati;
- Poštovanje prava na imovinu svih pogođenih lica i zajednica i ublažavanje svih negativnih uticaja koji nastaju usled njihovog gubitka imovine, ili pristupa imovini i/ili ograničenja korišćenja zemljišta, bilo trajnog ili privremenog, neposrednog ili posrednog, delimičnog ili potpunog.
- Pružanje pomoći svim raseljenim licima da poboljšaju, ili bar da obnove, svoju egzistenciju i životne standarde i obezbeđivanje adekvatne naknade za nastale gubitke, bez obzira na prirodu postojećeg aranžmana držanja zemljišta (uključujući lica nosioce prava svojine i ona koja to nisu) ili na strategije privređivanja i izdržavanja;
- Zastupanje prava na adekvatno stanovanje, podstičući sigurnost državine na lokacijama za raseljavanje;
- Obezbeđivanje da mere raseljavanja budu osmišljene i sprovedene putem svrsishodnih javnih rasprava zasnovanih na informacijama i učešća lica pod uticajem projekta u celom procesu raseljavanja;
- Pružanje posebne pažnje osetljivim grupama, uključujući žene i manjine, kojima će možda biti neophodna posebna pomoć i čije bi učešće trebalo da bude podstaknuto.

Adekvatan smeštaj, u skladu sa zakonom o ljudskim pravima, mora minimalno da zadovolji sledeće kriterijume:

- Sigurnost stanarskog prava stanarima daje pravnu zaštitu od prinudnog izbacivanja, zastrašivanja i ostalih pretnji. Ljudima koji žive u nezvaničnim naseobinama i zajednicama obično nedostaje sigurnost stanarskog prava;
- Dostupnost usluga, materijala, sredstava i infrastrukture: stanari smeštaja koji je adekvatan moraju imati pristup ispravnoj vodi za piće, sanitarnim objektima i objektima za pranje, energiji za kuvanje, grejanje i rasvetu, skladištenje hrane, odlaganju otpada, kanalizaciji i hitnim službama;
- Priuštivost: troškovi smeštaja ne smeju da ugroze sposobnost stanara da zadovolje ostale osnovne potrebe niti da kompromituju sigurnost njihovog stanarskog prava npr. zato što ih visoka stanarina izlaže zakonskom izbacivanju usled neizmirivanja iste;

- **Mogućnost stanovanja:** adekvatan smeštaj stanarima mora da garantuje fizičku bezbednost i da obezbedi odgovarajući prostor i zaštitu od hladnoće, vlage, vrućine, kiše, vetra i ostalih pretnji po zdravlje i strukturalnih opasnosti;
- **Mogućnost pristupa:** adekvatan smeštaj mora biti dostupan svima, kako bi specifične potrebe grupa koje su u nepovoljnom ili marginalizovanom položaju, kao što su starije osobe, lica sa fizičkim ili mentalnim invaliditetom, i deca, bile uzete u obzir;
- **Lokacija:** smeštaj mora biti pozicioniran tako da omogući pristup mogućnostima za zapošljavanje, zdravstvenoj nezi, školama, obdaništima i drugim socijalnim objektima. Ne sme se nalaziti u zagađenim ili opasnim zonama;
- **Kulturna adekvatnost:** smeštaj mora da dozvoli izražavanje kulturnog identiteta, na primer, kroz metode izgradnje kuća i građevinske materijale.

Da bi se obezbedila sigurnost doma, potrebno je da se adekvatnim smeštajem obuhvate i sledeći osnovni elementi: privatnost i bezbednost, učešće u donošenju odluka i pristup pravnim sredstvima u slučaju pretrpljenih prekršaja. Osim ovih generalnih kriterijuma visokog komesara Ujedinjenih Nacija za ljudska prava (OHCHR), potrebno je da adekvatan smeštaj dobije kontekst i da bude tumačen u svetlu lokalnih standarda i relevantnog zakonodavstva.

Napred pomenute politike raseljavanja međunarodnih finansijskih institucija razlikuju sledeće kategorije lica koja imaju pravo na naknadu i pomoć:

- Lica pod uticajem projekta, sa zvaničnim pravom vlasništva, koja gube svu ili deo svoje zemlje;
- Lica pod uticajem projekta, sa zvaničnim pravom vlasništva, koja poseduju nekretninu sa ili bez građevinske dozvole na zemljištu koje će biti eksproprisano;
- Lica pod uticajem projekta, sa zvaničnim pravom vlasništva nad radnjom/preduzećem, na koja utiče gubitak celog ili dela zemljišta na kome se radnja/preduzeće nalaze;
- Lica pod uticajem projekta, sa zvaničnim pravom vlasništva nad uzgajalištima životinja i poljoprivreni uzgajivači na koja utiče gubitak celog ili dela zemljišta na kome se isti nalaze;
- Lica pod uticajem projekta, sa zvaničnim stanarskim pravom na privatnom ili javnom zemljištu;
- Lica pod uticajem projekta, sa zvaničnim pravom vlasništva nad zemljištem koje će biti potrebno u toku izgradnje na privremenoj osnovi;
- Lica pod uticajem projekta, bez formalnog prava vlasništva nad zemljištem ili radnjom/preduzećem pod uticajem projekta, čija zarada direktno zavisi od zemljišta ili radnje/preduzeća koji su pod uticajem projekta (npr. lica koja rade na poljoprivrednom zemljištu ili rade u radnji/preduzeću pod uticajem projekta);
- Lica pod uticajem projekta, bez formalnog prava vlasništva ili korišćenja, ali koja su uspostavila korišćenje javnog ili privatnog zemljišta investiranjem u nekretnine, useve, šume, drveće, voćke, vinograde, period rađanja i vreme neophodno za njihovu reprodukciju;

Svi objekti zajednice pod uticajem projekta će takođe biti rekonstruisani ili će biti pružena neophodna podrška u pogledu njihovog odnosa sa zajednicom koja gubi pristup takvim zajedničkim objektima.

Lica koja bespravno prisvoje oblast nakon datuma preseka neće imati pravo na naknadu ili drugi oblik pomoći za raseljavanje.

Politikama raseljavanja MFI definisana su sledeća osnovna pravila za aktivnosti koje će se primenjivati u toku raseljavanja uzrokovanog Projektom:

- Dislocirana lica će biti obaveštena o svojim opcijama i pravima u vezi sa raseljavanjem;
- Dislocirana lica će biti konsultovana i biće im ponuđen izbor i pružanje tehničke i ekonomski održive alternative u toku raseljavanja;
- Raseljenim licima će biti obezbeđena brza i efikasna nadoknada po punoj vrednosti zamene za gubitak imovine kao direktne posledice Projekta. Potrebno je da prednost imaju strategije za raseljavanje koje su zasnovane na zameni zemljišta umesto na naknadi u novcu, uz posebno posvećivanje pažnje kada projekat utiče na poljoprivredno obrađeno zemljište i na dislocirana lica čija zarada je zasnovana na zemljištu;
- Ukoliko uticaji obuhvataju fizičko raseljavanje, dislociranim licima će biti pružena pomoć poput naknade za reloakciju u toku raseljavanja, stambena zgrada ili stambena lokacija, ili, ukoliko je neophodno, poljoprivredna lokacija čija kombinacija proizvodnog potencijala, koristi od lokacije, i drugih faktora ima najmanje iste prednosti kao i prethodna lokacija;
- Dislocirana lica će, pored naknade za stečenu imovinu, imati sva prava na dodatnu pomoć;
- Dislociranim licima će biti pružena podrška nakon relokacije u prelaznom periodu neophodnom za obnovu životnog standarda;
- Dislocirana lica će imati pristup mehanizmima za žalbu, dostupnim i raspoloživim procedurama za rešavanje sporova u pogledu pribavljanja zemljišta i raseljavanja i izgradnje.

Ovi principi su usvojeni ovim Okvirom politike raseljavanja i primenjivaće se u toku realizacije Projekta i upravljati svim aktivnostima u kojima dolazi do pribavljanja zemljišta i nedobrovoljnog raseljavanja.

3.6 GAP analiza (analiza razlika) između relevantnog nacionalnog zakonodavstva i politika MFI u vezi sa nedobrovoljnim raseljavanjem

Kao osnovno pravilo u sklopu ovog Okvira politike raseljavanja, u toku realizacije Projekta, uvek će pravo prvenstva imati politika koja je najkorisnija za LPUP.

3.6.1. Prava neformalnih/nelegalnih držalaca

Nacionalno zakonodavstvo ne prepoznaje prava nezvaničnih držalaca (vlasnika/korisnika) u procesu eksproprijacije u skladu sa Zakonom o eksproprijaciji i budući da je taj zakon jedini propis koji se bavi uticajem raseljavanja do koga dolazi u

toku značajnih infrasturkturnih ili javnih projekata izgradnje, možemo da kažemo da nacionalno zakonodavstvo ne priznaje status LPUP nezvaničnim držaocima na koje takvi projekti zapravo utiču. Međutim, politikama MFI se svim licima koja su pod uticajem Projekta daje pravo na naknadu i pomoć, uključujući i držaoce koji nemaju priznata prava nad imovinom koju su zaposeli.

U praksi, ova grupa obuhvata lica koja su izgradila objekte bez dozvole i lica koja su zaposela privatno, javno ili državno građevinsko ili poljoprivredno zemljište. Na takvom zemljištu su obično izgrađene kuće ili drugi objekti ili se zemljište koristi za poljoprivredu. Srpsko zakonodavstvo takvim držaocima daje pravo na naknadu troškova objekata i instalacija u smislu investiranih sredstava (po osnovu Zakona o osnovama svojinsko pravnih odnosa) – procenjena vrednost korišćenih materijala, useva, šuma, drveća, voćki, vinograda, perioda rađanja i vremena potrebnog za njihovu reprodukciju. S druge strane, politike raseljavanja MFI zadržavaju isti pristup za sva lica pod uticajem projekta, štiteći sva lica koja pate od gubitka imovine, stvarnog ili ekonomskog dislociranja i smanjenja zarade usled realizacije Projekta, bez obzira na njihovo zakonsko pravo vlasništva nad imovinom koju koriste. S obzirom da su politike raseljavanja MFI najkorisnije za LPUP, one će biti merodavne² u skladu sa prethodno navedenim osnovnim pravilom.

3.6.2. Razlika između tržišne cene i vrednosti zamene

Nacionalno zakonodavstvo koristi opšti termin “tržišna vrednost” ili “tržišna cena”. Kao što je prethodno objašnjeno, to je vrednost izračunata na osnovu cena slične imovine u datoj oblasti, koja se može dobiti za datu imovinu na tržištu, u zavisnosti od ponude i potražnje u datom trenutku određivanja cene. Za procenu poljoprivrednog zemljišta (ukoliko nije moguće da se pronađe zemljište za zamenu) i građevinskog zemljišta Zakon ovlašćuje lokalne poreske uprave, telo u sastavu MF, a za ostalu imovinu obično se imenuju stručni procenitelji. U skladu sa politikama raseljavanja MFI, “vrednost zamene” je definisana za poljoprivredno zemljište kao tržišna vrednost, pre projekta i pre dislociranja, u zavisnosti od toga koja je veća, zemljišta jednakog proizvodnog potencijala ili namene koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem projekta, plus troškovi dovođenja zemljišta do nivoa sličnih onima koji su postojali kod zemljišta pod uticajem projekta, plus troškovi taksi za registraciju i prenos. Za zemljište u gradskim oblastima, to je tržišna vrednost, pre projekta i pre dislociranja, zemljišta iste veličine i namene, sa sličnim ili unapređenim javnim infrastrukturnim priključcima i uslugama, koje se nalazi u blizini zemljišta pod uticajem projekta, plus troškovi taksi za registraciju i prenos. Za kuće i druge objekte, to je tržišna vrednost materijala za izgradnju zamenskog objekta u oblasti i sa kvalitetom koji su slični ili bolji od onih u slučaju objekta koji je pod uticajem projekta, ili za popravku objekta koji je pod delimičnim uticajem, plus troškovi prevoza građevinskog materijala do gradilišta, plus troškovi radne snage i izvođača, plus troškovi taksi za registraciju i prenos. Prilikom određivanja vrednosti zamene, amortizacija imovine i vrednost spašenog materijala se ne uzimaju u obzir niti se vrednost koristi koje će proizaći iz projekta oduzima od vrednovanja imovine pod

² Ovo važi samo za lica koja su prisutna u datoj oblasti pre datuma preseka. Lica koja bespravno prisvoje oblast nakon datuma preseka neće imati pravo na nadoknadu niti bilo koju vrstu pomoći za raseljavanje.

uticajem projekta. Tamo gde nacionalno pravo ne zadovoljava standard u pogledu naknade po punoj vrednosti zamene, naknada po osnovu nacionalnog prava biće dopunjena dodatnim merama kako bi se ispunio standard u pogledu vrednosti zamene.

Po osnovu ovog Okvira politike raseljavanja, u toku realizacije Projekta, politike za raseljavanje MFI će takođe biti merodavne u principu “vrednosti zamene”, s obzirom da je korisniji za LPUP. Ključna razlika između Zakona o eksproprijaciji i Politika za raseljavanje MFI je u tome da u skladu sa zakonom bivši vlasnici nemaju pravo na dodatnu pomoć ili naknadu u toku i nakon relokacije, poreske i administrativne naknade se ne dodaju na vrednost naknade, a deprecijacija vrednosti imovine (amortizacija, izuzev za zemljište) je obuhvaćena procenom. Detaljnije razlike između nacionalnog zakonodavstva i politika raseljavanja MFI prikazane su u Tabeli 1.

POZICIJA	NACIONALNO PRAVO	POLITIKE RASELJAVANJA MFI	RAZLIKE I MERE ZA PREMOŠČIVANJE RAZLIKA
Dodatna pomoć za LPUP	Bez konkretne zakonske odredbe	Potrebno je da se pruži pomoć u toku relokacije, posebnu pažnju je potrebno posvetiti potrebama siromašnih i osetljivih pojedinaca i grupa	Displaced persons as well Dislocirana lica kao i osetljivi pojedinci i grupe dobiće naknadu za troškove relokacije i sve dodatne troškove u vezi sa relokacijom za potrebe ponovnog uspostavljanja mogućnosti zarađivanja i premošćivanje prelaznog perioda nakon raseljavanja ili po osnovu osetljivosti. Politike za raseljavanje MFI će biti merodavne.
Ponovno uspostavljanje mogućnosti zarađivanja i pomoć	Bez konkretne zakonske odredbe	Politikama MFI propisano je da plan ili politika raseljavanja obuhvataju mere kojima se obezbeđuje da se dislociranim licima (a) pruži podrška nakon dislociranja u prelaznom periodu, na osnovu razumne procene vremena koje će im verovatno biti potrebno za ponovno uspostavljanje mogućnosti zarađivanja i životnog standarda; i (ii) pruži pomoć u razvoju, pored mera za nadoknadu, kao što su priprema zemljišta, kreditna sredstva, obuka ili prilike za zapošljavanje.	Nacionalno zakonodavstvo osim mera za nadoknadu ne predviđa podršku nakon dislociranja niti pomoć u razvoju. Svaki Akcioni plan raseljavanja za određenu lokaciju će obuhvatiti mere i definisati odgovarajuću podršku i pomoć, u skladu sa uticajem, kao način da se premosti razlika.
Instrumenti za raseljavanje, popis i procena socijalnog uticaja	Jedini pripremljeni dokument je Studija eksproprijacije. Socio-ekonomska pitanja nisu tretirana.	Priprema pojedinačnog Akcionog plana raseljavanja, popisno istraživanje i procena socijalnog uticaja	Pored nacionalnih zahteva, pripremaju se akcioni planovi raseljavanja, popisno istraživanje i procena socio-ekonomskog uticaja
Javne rasprave	LPUP se kontaktiraju u procesu eksproprijacije, ali nema javne rasprave	Potrebno je da se sprovedu smislene konsultacije sa licima i zajednicama pod uticajem projekta, lokalnim organima i, tamo gde je to odgovarajuće, nevladinim organizacijama.	Nacionalno zakonodavstvo ne zahteva javnu raspravu sa licima i zajednicama pod uticajem projekta. Promoter projekta će se javno konsultovati po ovom pitanju i po pitanju svakog drugog pojedinačnog instrumenta za raseljavanje.
Datum preseka za ispunjenost kriterijuma i popis	Zakonom je propisano da datum preseka za ispunjenost kriterijuma predstavlja datum podnošenja predloga za eksproprijaciju od strane korisnika eksproprijacije relevantnoj opštini.	Datum preseka je obično datum kada počinje popis. Datum preseka bi takođe mogao da bude datum kada je projektna oblast precizno definisana, pre popisa, pod uslovom da postoji efikasna javna distribucija informacija na precizno definisanoj oblasti, kao i sistematska i kontinualna distribucija nakon definisanja iste, kako bi se sprečio dalji priliv stanovništva.	Popis lica i imovine će biti pripremljeni za Akcioni plan raseljavanja za datu lokaciju. Datum preseka će biti datum početka popisa. To će biti javno najavljeno i objavljeno od strane Korisnika eksproprijacije u lokalnim novinama, čime će svi vlasnici i korisnici biti obavešteni o pokretanju procesa eksproprijacije, datumu preseka i kontakt osobama koje LPUP mogu da kontaktiraju radi dobijanja dodatnih informacija. Datum preseka će takođe biti javno obelodanjen na tablama za obaveštavanje u lokalnim zajednicama i opštinama i na konsultativnim sastancima zajedno sa pratećim objašnjenjem. Javna najava će takođe biti objavljena, po

			potrebi, na često posećenim lokacijama u oblastima pod uticajem projekta.
Vremenska dinamika nadoknade-plaćanja	Na zahtev Korisnika eksproprijacije, uzimanje u posed ekspropriisanog zemljišta može biti dozvoljen ranije, na osnovu konačne odluke o eksproprijaciji, pod uslovom da je Korisnik eksproprijacije definisao osnovu za nadoknadu po osnovu odredbi Zakona o eksproprijaciji	Potrebno je da naknada bude obezbeđena pre početka radova na izgradnji i pre ulaska u posed imovine	Uzimanje u posed imovine pod uticajem projekta je moguće samo nakon što se naknada isplati ili se registruje formalna žalba i izdvoji iznos naknade na escrow ili sličnom računu. Politike MFI će biti merodavne.
Raseljavanje zvaničnih vlasnika nekretnina, osim poljoprivrednog zemljišta	Opcija 1: novčana naknada po tržišnoj vrednosti + troškovi selidbe Opcija 2: relokacija – odgovarajuća zamena na zahtev vlasnika se nudi ukoliko su uslovi opisani u Tabeli 2 ispunjeni – drugo zemljište u blizini, jednakog kvaliteta, mogućnosti uzgajanja, klase i vrednosti.	Opcija 1: novčana naknada – novčana naknada po vrednosti zamene Opcija 2: raseljavanje – zamenska imovina iste ili veće vrednosti i slične produktivnosti + naknada za troškove selidbe i prelazni period + administrativne naknade	Opcija 1: Novčana naknada – ukoliko je vrednost zamene veća od tržišne vrednosti, zahtevi MFI će biti merodavni Opcija 2: Zamenska imovina – moguće je samo ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, kako je definisano Zakonom o eksproprijaciji. Troškovi u prelaznom periodu i troškovi selidbe će biti pokriveni, zahtevi MFI će biti merodavni
Sticanje poljoprivrednog zemljišta	Odgovarajuće zamensko zemljište se nudi ukoliko su ispunjeni uslovi definisani u Tabeli 2 – drugo zemljište u blizini jednakog kvaliteta, mogućnosti uzgajanja, klase i vrednosti.	Raseljavanje – zamenska imovina iste ili veće vrednosti i slične produktivnosti + naknada za troškove selidbe i prelazni period + administrativne naknade	Ukoliko je mogućnost zarađivanja zasnovana na zemljištu, zamenska imovina ili novčana naknada po vrednosti zamene. Politike raseljavanja MFI će biti merodavne.
Raseljavanje nezvaničnih vlasnika objekata	LPUP imaju pravo na troškove izgradnje objekta, građevinskog materijala, radne snage	LPUP imaju pravo na novčanu naknadu po vrednosti zamene za izgradnju objekta sličnog kvaliteta zajedno sa dodatnim naknadama za selidbu i prelazni period + Vrednost vremena investiranog u izgradnju	Nacionalno zakonodavstvo priznaje samo formalno vlasništvo, a lica bez formalnog prava imaju zakonsko pravo ili pravo potraživanja po osnovu objekta koje može biti priznato. LPUP koja su nezvanični vlasnici objekata dobiće novčanu naknadu. LPUP imaju pravo na novčanu naknadu za izgradnju objekta sličnog kvaliteta zajedno sa dodatnim naknadama za selidbu i prelazni period + Vrednost vremena investiranog u izgradnju
Raseljavanje nezvaničnih korisnika poljoprivrednog zemljišta	LPUP imaju pravo na novčanu naknadu za sva unapređenja izvršena na zemljištu kao što su navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti, šume, drveće, stablo voćke koje daje plodove, vinogradi, usevi i vreme neophodno za njihovu reprodukciju i sl.	LPUP imaju pravo na novčanu naknadu za sva unapređenja izvršena na zemljištu npr. navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti i sl. po vrednosti zamene i podršku nakon dislociranja u toku prelaznog perioda radi ponovnog uspostavljanja mogućnosti zarađivanja.	Nacionalnim zakonodavstvom nije propisana naknada za prelazni period. Podrška će biti ponuđena kako bi se premostila razlika na osnovu razumne procene vremena koje će verovatno biti potrebno za ponovno uspostavljanje mogućnosti zarađivanja.
Raseljavanje zakupaca poljoprivrednog zemljišta	LPUP imaju pravo na novčanu naknadu za sva unapređenja izvršena na zemljištu kao što su navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti, šume, drveće, stablo voćke koje daje plodove, vinogradi, usevi i	LPUP imaju pravo na novčanu naknadu za sva unapređenja izvršena na zemljištu npr. navodnjavanje, odvodnjavanje, višegodišnji usevi, objekti i sl. po vrednosti zamene, obezbeđivanje najma za odgovarajuću imovinu u	Nacionalnim zakonodavstvom nije propisana naknada za prelazni period niti zamensko zemljište za najam, ukoliko je zemljište iznajmljivano od države. Podrška će biti ponuđena kako bi se premostila razlika na osnovu

	vreme neophodno za njihovu reprodukciju i sl.	javnom vlasništvu u ekvivalentnom vremenskom periodu i podršku nakon dislociranja u toku prelaznog perioda radi ponovnog uspostavljanja mogućnosti zarađivanja.	razumne procene vremena koje će verovatno biti potrebno za ponovno uspostavljanje mogućnosti zarađivanja, biće ponuđena odgovarajuća imovina u javnom vlasništvu.
Godišnji i višegodišnji usevi (vlasnik ili zakupac)	LPUP ima pravo na ubiranje useva ili na vrednost po tržišnoj ceni te vrste useva ili voća umanjenu za troškove žetve/ubiranja	LPUP ima pravo na vrednost zamene što znači vrednost useva uključujući vrednost vremena potrebnog za reprodukovanje takvog useva, i sve investicije i radnu snagu.	Politike MFI će biti merodavne ukoliko su povoljnije za LPUP. Ukoliko je vrednost zamene manja od tržišne vrednosti, biće dopunjena razlikom.
Voćnjaci i vinogradi koji već daju rod (vlasnik, zakupac)	Vrednost po tržišnoj ceni nepovraćenih investicija (input, radna snaga) izvršenih radi uzgoja i održavanja datog vinograda ili voćnjaka + neto vrednost pune žetve (uzimajući u obzir starost i plodnost) za vreme neophodno za uzgoj novih biljaka, vinograda ili voćnjaka dok ne dostignu pun potencijal rađanja.	LPUP ima pravo na vrednost zamene što znači vrednost voćnjaka, vinograda, uključujući vrednost vremena neophodnog za reprodukovanje takvog voćnjaka ili vinograda i sve investicije i radnu snagu.	Nema razlika
Voćnjaci i vinogradi koji još uvek ne daju rod (vlasnik, zakupac, nezvanični vlasnik)	Vrednost po tržišnoj ceni nepovraćenih investicija (input, radna snaga) izvršenih radi uzgoja i održavanja datog vinograda ili voćnjaka + neto vrednost pune žetve za svaku godinu koja je prošla od sadnje datog vinograda ili voćnjaka.	Novčana naknada za troškove pribavljanja, sadnje i uzgoja ovih sadnica + vreme neophodno za reprodukciju zamenskog voćnjaka / vinograda	Politike raseljavanja MFI će biti merodavne ukoliko su povoljnije za LPUP.
Poslovna imovina	Opcija 1: novčana naknada po tržišnoj vrednosti + Troškovi selidbe Opcija 2: Relokacija – odgovarajuća zamena na zahtev vlasnika koja se nudi ukoliko su ispunjeni uslovi iz Tabele 2 – druga imovina u blizini jednakog kvaliteta, veličine i vrednosti.	Opcija 1. Novčana naknada po vrednosti zamene, naknada za gubitak prihoda i selidbu, Opcija 2: Alternativna imovina sa odgovarajućim pravom poseada, puni troškovi relokacije, uključujući inventar i vrednost zamene za svaku investiciju, naknadu u prelaznom periodu, odgovarajući nivo podrške za obuku iz unapređivanja veština ukoliko je neophodno da bi se ponovo uspostavila mogućnost zarađivanja.	Nacionalno zakonodavstvo ne predviđa naknadu u prelaznom periodu ili obuku za unapređivanje veština. Razlika će biti premošćena plaćanjem naknade za prelazni period i definisanjem programa za unapređivanje veština, što će biti utvrđeno u toku socijalnih istraživanja za pojedinačne Akcione planove raseljavanja.
Gubitak koristi	Ne postoji konkretna zakonska odredba	Novčana naknada za gubitak prihoda u toku perioda raseljavanja	Nacionalno zakonodavstvo ne predviđa podršku za gubitak koristi. Svaki Akcioni plan raseljavanja za konkretnu lokaciju obuhvata mere i odgovarajuću podršku i pomoć u skladu sa uticajem, kao način za premošćivanje razlika.
Mehanizam za podnošenje žalbi i rešavanje sporova	Zakonom je propisana mogućnost podnošenja žalbe u toku faza eksproprijacije, ali samo u okviru postojećih institucija i sa zakonskim ograničenjima.	Dostupni i odgovarajući mehanizmi za podnošenje žalbi moraju biti omogućeni za LPUP i lokalne zajednice u celokupnom periodu realizacije projekta.	Odgovarajući, dostupni i priuštivi mehanizmi za podnošenje žalbi biće uspostavljeni pored prava LPUP da traže zaštitu pred odgovarajućim sudom RS. Struktura predloženog mehanizma za podnošenje žalbi je definisana u Poglavlju 6.
Praćenje realizacije raseljavanja	Ne postoji konkretna zakonska odredba	Korisnik kredita je odgovoran za odgovarajuće praćenje aktivnosti, koje su definisane u Okviru politike raseljavanja	Okvirom politike raseljavanja definisan je plan praćenja i izveštavanja.

		i Akcionim planovima raseljavanja.	
Osetljive grupe	Naknada za eksproprisanu imovinu može biti utvrđena u iznosu koji je viši od tržišne cene uzimajući u obzir finansijsku i drugu ličnu i porodičnu situaciju prethodnog vlasnika, ukoliko su dati uslovi od ključnog značaja za njegovu egzistenciju (broj članova domaćinstva, broj članova domaćinstva koji su sposobni da zarađuju, ili koji su zaposleni, zdravstveni status članova domaćinstva, mesečni prihod domaćinstva i sl.)	U skladu sa politikom raseljavanja MFI posebnu pažnju je potrebno posvetiti osetljivim grupama. One imaju pravo na dodatnu naknadu, pravnu pomoć u toku raseljavanja i pomoć u toku fizičkog relociranja. Takođe, ovim LPUP se daje prioritet prilikom zapošljavanja.	Nacionalno zakonodavstvo ne uključuje nijednu vrstu pravne pomoći u toku raseljavanja i pomoć u toku fizičkog relociranja niti prioritet u zapošljavanju. Razlika će biti premošćena pružanjem pravne pomoći i pomoći u pogledu raseljavanja kao i davanja prioriteta prilikom zapošljavanja, onako kako bude odgovarajuće i procenjeno u toku procene socijalnog uticaja za Akcioni plan raseljavanja.

Tabela 1

4. PODOBNOST, OCENJIVANJE I PRAVO NA NAKNADU

4.1 Lica koja su podobna za naknadu

Sva lica na koja projekat ima negativan uticaj imaju pravo na naknadu, obnovu mogućnosti zarađivanja i/ili drugu pomoć pri raseljavanju.

U skladu sa ovim Okvirom politike raseljavanja, sledeća lica imaju pravo na naknadu zbog eksproprijacije, ukoliko su prisutna u oblasti obuhvaćenoj Projektom pre datuma preseka:

- Lica pod uticajem Projekta koja su zvanični vlasnici ili zakupci, ili zakonski korisnici prema odredbama zakona RS, ili neregistrovani³ vlasnici i nezvanični korisnici⁴ poljoprivrednog ili građevinskog zemljišta, ili dela zemljišta, pod uticajem Projekta, koje je u privatnom ili javnom vlasništvu;
- Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvanični korisnici useva, koji su pod uticajem Projekta;
- Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvanični korisnici višegodišnjih biljaka i drveća, kao što su voćke i vinogradi, koji su pod uticajem Projekta;
- Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvanični korisnici vinograda i voćnjaka koji još nisu rodili, a koji su pod uticajem Projekta;
- Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici i nezvanični korisnici rasadnika koji još nisu rodili, a koji su pod uticajem Projekta;
- Lica pod uticajem Projekta koja su vlasnici nepoljoprivrednih poslova na celoj parceli ili njenom delu, a koji su pod uticajem Projekta;
- Radnici, poljoprivredi posednici i farmeri na imovini pod uticajem projekta, čiji su prihodi i mogućnost zarađivanja privremeno pod uticajem Projekta;
- Zajednice ili domaćinstva čiji je pristup njihovim objektima i uobičajenim resursima pod uticajem Projekta;
- Lica pod uticajem Projekta koja su zvanični vlasnici ili zakupci, ili zakonski korisnici prema odredbama zakona RS, ili neregistrovani vlasnici i nezvanični korisnici, a koja su pod uticajem Projekta usled privremenog zauzeća njihovog zemljišta;
- Osetljive grupe, lica ispod granice siromaštva u skladu sa nacionalnim zakonima, domaćinstva koja vode žene, samohrani roditelji, starija lica, lica sa invaliditetom ili sa dugoročnim zdravstvenim problemima,) koji su pod uticajem Projekta;
- Lica pod uticajem Projekta koja su zvanični ili nezvanični vlasnici (objekata izgrađenih bez građevinske dozvole na sopstvenom zemljištu, ili na tuđem zemljištu ili na državnom zemljištu) ili zakupci objekata (stambenih, komercijalnih, industrijskih, institucionalnih, pomoćnih, itd.), ili lica sa stanarskim pravima nad stanovima u eksproprijiranoj stambenoj zgradi ili stanu, ili delu zgrade pod uticajem Projekta, ili nezvanični korisnici javnih zgrada;

³ Vlasnici sa prepoznatljivim zakonskim pravom ili potraživanjem

⁴ Osobe koje su uspostavile upotrebu nad javnim ili privatnim zemljištem i uložile u nekretnine, useve, šume, drveće, voćke, vinograde

- Lica pod uticajem Projekta čiji gubici ne mogu biti utvrđeni niti predviđeni u ovoj fazi Projekta.

4.2 Popis i datum preseka

Od Korisnika eksproprijacije se zahteva da izvrši popis i socio-ekonomska “baseline” istraživanja kako bi ustanovio broj ljudi koji će biti dislocirani, mogućnost zarađivanja koja će biti pod uticajem projekta i imovinu koju je potrebno nadoknaditi. Predložena sadržina socio-ekonomskog skrining upitnika za potrebe istraživanja nalazi se u Prilogu 1.

Potrebno je da se istraživanjima obuhvate lica koja će biti pod uticajem projekta kroz predviđene kumulativne uticaje raseljavanja.

Datum popisa je obično datum preseka za potraživanja po osnovu podobnosti. Datum preseka takođe može da bude datum preciznog definisanja zone projekta, pre popisa, ali samo nakon efikasne i dokumentovane javne distribucije informacija u oblasti koja je predmet preciznog definisanja, i sistemске i kontinualne distribucije nakon preciznog definisanja kako bi se sprečio dalji prиток stanovništva. Potrebno je da se popisom obuhvati inventar gubitaka (imovina, pristup resursima ili uslugama i sl.), detaljno merenje (snimanje) i procena vrednosti izgubljene imovine i da se pokrije ukupna populacija koja je obuhvaćena uticajem projekta. Socioekonomsko baseline istraživanje može biti urađeno na osnovu istraživanja uzorka i od ključnog je značaja za identifikaciju trenutnog socio-ekonomskog, kulturološkog i političkog profila lica pod uticajem projekta; njihovog nivoa celokupne otpornosti ili osetljivosti; i stepena i vrste uticaja do kojih će doći. Idealno bi bilo da se popis i baseline istraživanje rade istovremeno.

Datumi preseka utvrđuju ispunjenost kriterijuma za dobijanje naknade za LPUP. Shodno tome, oni predstavljaju stvarni datum kada su imovina LPUP i infrastruktura na određenoj lokaciji zabeleženi u toku popisa. Imovina poput zemljišta, objekata i ostalog, koja je nastala, bespravno zauzeta ili stečena od strane pojedinaca ili grupa a nakon datuma preseka neće ispuniti kriterijume za naknadu. Izdavanjem datuma preseka zahteva se istovereno jasno, javno i dostupno obelodanjivanje neposrednih projektnih aktivnosti na datoj lokaciji i njihovih posledica po živote ljudi. S obzirom da će datumi preseka biti navedeni u Akcionim planovima raseljavanja, isti će biti predmet diskusije i usaglašavanja sa MFI u sklopu procesa pripreme Akcionog plana raseljavanja.

Popis može da bude ponovljen u slučaju kada je dosta vremena prošlo između sprovedenog popisa i realizacije Akcionog plana raseljavanja.

4.3 Procena imovine pod uticajem projekta

Prilikom procene imovine za naknadu primenjivaće se određena opšta pravila:

- Naknada za zgrade i zemljište: naknada za poljoprivredno zemljište, ili u nekim slučajevima, kako je prethodno objašnjeno, na zahtev vlasnika, za objekat ili zemljište koji su eksproprijisani, može biti druga odgovarajuća zamenska imovina koja odgovara po vrednosti, kvalitetu i sl. Ukoliko postoji razlika u

vrednosti po vrednosti zamene između ekspropisane i ponuđene imovine, Korisnik eksproprijacije i vlasnik imovine mogu se složiti u pogledu dodatnog plaćanja kako bi se jaz premostio. Novčana naknada po vrednosti zamene (uključujući sve prateće troškove transakcije, na primer, troškove registracije u zemljišnim/katastarskim knjigama, naknada za prenos i administrativnih naknada ukoliko postoje) biće obezbeđena za zemljište i zgrade. Naknada će takođe biti pružena za svu eventualnu štetu uzrokovanu aktivnostima na izgradnji;

- Naknada za useve i drveće: U toku eksproprijacije poželjno je da se ispuni pravilo da se pristup lokaciji vrši nakon što se prikupe svi preostali godišnji usevi/rod, gdegod da je to moguće. Za godišnje useve/rod ubrane pre pristupa lokaciji naknada neće biti isplaćena. Godišnji usevi/rod koji ne mogu biti prikupljeni/ubrani;
- Naknada za ostale gubitke: ukoliko projektne aktivnosti dovedu do gubitka ili raseljavanja izvora zarade (na primer košnice) data lica će dobiti naknadu za gubitak proizvodnje u jednoj sezoni plus opravdani troškovi u vezi za relokacijom proizvodnih resursa.

4.4 Matrica prava

Pregled svih prava, kriterijuma koje je potrebno ispuniti za dobijanje naknade i metode za procenu prava na naknadu po osnovu raseljavanja u sklopu ovog Okvira politike raseljavanja nalazi se u Matrici prava (Tabela 2)

VRSTA GUBITKA	LICE SA PRAVIMA	POLITIKA NADOKNADE
1. EKONOMSKO DISLOCIRANJE		
Zemljište		
Poljoprivredno zemljište bez obzira na ozbiljnost gubitka (bilo delimičnog ili kompletnog gubitka)	Vlasnik sa zvaničnim pravom vlasništva	Zamensko zemljište jednake ili veće vrednosti i slične produktivnosti u direktnoj blizini ili u okolini ekspropisiranog zemljišta zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama neophodnim za prenos prava vlasništva, ukoliko postoje; Ili Novčana naknada po vrednosti zamene.
	Zakupac sa validnom dokumentacijom o pravu zakupa koji obrađuje poljoprivredno zemljište u skladu sa ugovorom	Naknada za sva unapređenja na zemljištu (kao što je navodnjavanje). Naknada će biti isplaćena po vrednosti zamene. + Troškovi relokacije i postavljanja opreme + Zamensko zemljište za zakup, ukoliko je zemljište bilo zakupljeno od države
	LPUP bez zvaničnog prava vlasništva	LPUP bez zvaničnog prava vlasništva koja su bila u posedu zemljišta na datum preseka neće dobiti naknadu za zemljište, veće će dobiti naknadu za sve investicije realizovane na zemljištu uključujući i rad. Lica koja bespravno prisvoje datu oblast nakon datuma preseka nemaju pravo na naknadu niti bilo koji drugi oblik pomoći u raseljavanju.

Građevinsko zemljište bez obzira na ozbiljnost gubitka (bilo delimičan ili kompletan gubitak)	Vlasnik sa zvaničnim pravom vlasništva, ili korisnici građevinskog zemljišta u javnom / državnom vlasništvu i vlasnici pre nacionalizacije.	Novčana naknada po vrednosti zamene, ili Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, zamensko zemljište jednake ili veće vrednosti i slične vrednosti u direktnoj blizini ili u okolini eksproprisanog zemljišta zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama neophodnim za prenos prava vlasništva, ukoliko postoje.
	Zakupac sa validnom dokumentacijom o pravu zakupa	Naknada za sve investicije realizovane na zemljištu. Naknada će biti isplaćena po vrednosti zamene + Troškovi relokacije i postavljanja opreme + Zamensko zemljište za najam, ukoliko je zemljište iznajmljeno od države + N adoknada za celokupni zakup plaćen unapred za period koji nije istekao
	LPUP bez zvaničnog prava vlasništva	LPUP bez zvaničnog prava vlasništva koja su bila u posedu zemljišta na datum preseka neće dobiti naknadu za zemljište, veće će dobiti naknadu za sve investicije realizovane na zemljištu. Lica koja bespravno prisvoje datu oblast nakon datuma preseka nemaju pravo na naknadu niti bilo koji drugi oblik pomoći u raseljavanju.
Neodrživo zemljište, poljoprivredno ili građevinsko	Vlasnici imovine ili korisnici građevinskog zemljišta u javnom/državnom vlasništvu	Ukoliko se utvrdi da preostalo zemljište nije održivo ono može biti eksproprisano na zahtev LPUP i nadoknađeno u skladu sa vrstom imovine
Biljke i objekti na poljoprivrednom zemljištu (ali ne kuće)		
Gubitak godišnjeg useva koji nije mogao da bude ubran pre preuzimanja zemljišta	Vlasnici useva (nije važno da li je vlasnik useva vlasnik zemljišta, ili zakupac, ili nezvanični vlasnik/korisnik zemljišta pod uslovom da je snosio troškove sadnje useva)	Novčana naknada koja je jednaka vrednosti eksproprisanih useva uključujući vrednost vremena neophodnog za uzgoj datih useva kao i troškovi eventualne investicije (rad i radna snaga)
Gubitak višegodišnjih biljaka i drveća (voćke koje rađaju, vinogradi i biljke koje rađaju voće)	Vlasnici biljaka (nije važno da li je vlasnik biljaka vlasnik zemljišta, ili zakupac, ili nezvanični vlasnik/korisnik zemljišta pod uslovom da je snosio troškove sadnje)	Pravo na prikupljanje plodova + Novčana naknada po vrednosti zamene na osnovu vrste, godine i proizvodne vrednosti, uključujući vrednost vremena neophodnog za uzgoj datog useva, kao i troškovi eventualne investicije (rad i radna snaga) za sadnju novog vinograda, voćnjaka ili slično, do trenutka kada postigne pun potencijal rađanja.
Vinogradi i voćnjaci pod uticajem projekta koji još uvek ne rađaju		Novčana naknada za investiranje u sadnju novog vinograda ili voćnjaka (radna snaga, sadnice) uključujući vrednost vremena neophodnog za uzgoj zamenskog vinograda ili voćnjaka.
Drvena masa (zrela ili gotovo zrela)		Vrednost zamene utvrđena na osnovu vrednosti drvenog panja po tržišnoj vrednosti
Šume bez zrele drvene mase		Novčana naknada za investiciju u sadnju nove šume, uključujući vrednost vremena neophodnog za uzgoj zamenske šume
Rasadnik koji još uvek ne daje sadnice		Novčana naknada za ulaganje u material za sadnju (rasadnik i ostali reproduktivni material).

Objekti za držanje i uzgoj stoke (šupe, staje i sl.)	Vlasnici objekata koji se koriste za držanje stoke	Novčana naknada po vrednosti zamene ili Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su ispunjeni zakonski uslovi, odgovarajuća zamenska imovina + troškovi raseljavanja i administrativne naknade neophodne za prenos vlasništva
Uticaj na poljoprivredne radnike ili obrađivače	Radnici, zaposleni	U slučaju privremenog poremećaja izvora prihoda jednokratna naknada će biti isplaćena u skladu sa gubitkom prihoda. Obuka za alternativne poslove, ukoliko je moguće + Prioritet u zapošljavanju na projektu, ukoliko je moguće i po principu od slučaja do slučaja (u skladu sa socijalnom procenom obrađenom u Akcionim planovima raseljavanja)
Poslovni objekti (radnje, kancelarije, objekti) i sl.	Vlasnici sa zvaničnim pravom vlasništva	Novčana naknada po vrednosti zamene, uključujući poreze + Troškovi relokacije i ponovnog postavljanja opreme i inventara + Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) koja će biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socijalnog istraživanja pribavljanjem relevantnih podataka o prihodu i mogućnosti zarađivanja. Naknada u prelaznom periodu će biti utvrđena u skladu sa gubitkom; ili Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su zakonski uslovi ispunjeni, zamenska imovina jednake ili veće vrednosti i sličnih karakteristika u direktnoj blizini ili u blizini eksproprijisanog objekta zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama, neophodnim za prenos vlasničkih prava, ukoliko ih ima
	Zakupac sa validnom dokumentacijom o pravu zakupa koji koristi prostorije u skladu sa ugovorom	Naknada za sva unapređenja u prostorijama (kao što su rekonstrukcija, modernizacija i sl.). Naknada će biti plaćena po vrednosti zamene. + Troškovi relokacije i ponovne ugradnje opreme i inventara + Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznim periodu) koja će biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socijalnog istraživanja pribavljanjem relevantnih podataka o prihodu i mogućnosti zarađivanja. Naknada u prelaznom periodu će biti

		utvrđena u skladu sa gubitkom; + Zamenske prostorije za najam, ukoliko su prostorije iznajmljene od države.
	LPUP, vlasnici bez zvaničnog prava vlasništva (objekat izgrađen bez građevinske dozvole na sopstvenoj parceli, ili na zemljištu nekog drugog – obično u državnom vlasništvu)	Novčana naknada za objekat po vrednosti zamene objekta, uključujući poreze +troškovi relokacije i ponovnog postavljanja opreme/inventara + Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) koja će biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socijalnog istraživanja pribavljanjem relevantnih podataka o prihodu i mogućnosti zarađivanja. Naknada u prelaznom periodu će biti utvrđena u skladu sa gubitkom;
Gubitak radnje/preduzeća koji nije poljoprivrednog karaktera	Vlasnik radnje/preduzeća	Novčana naknada za relokaciju radnje/preduzeća uključujući naknadu za nepokretan inventar i zamenske troškove investicije + Jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) + Svi porezi u pogledu registracije + Odgovarajući nivo podrške za unapređivanje veština ukoliko je neophodno da se izvrši ponovno uspostavljanje izvora prihoda (mogućnosti zarađivanja).
Stambene prostorije (kuće, stanovi) u kojima vlasnik ne stanuje, te nije potrebno fizičko raseljavanje, već se koriste za iznajmljivanje kao izvor zarade	Vlasnik imovine	Novčana naknada za objekat po punoj vrednosti zamene + Naknada za troškove relokacije (naknada za troškove selidbe) i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom period, ukoliko je najamnina bila izvor zarade)
2. 2. FIZIČKO RASELJAVANJE		
Objekti (stambeni, kuće, stanovi i sl.)	Vlasnik sa zvaničnim pravom vlasništva	Novčana naknada po vrednosti zamene + Plaćanje za troškove relokacije (naknada za troškove selidbe) i naknada za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu). ili Na zahtev vlasnika imovine, ukoliko su zakonski uslovi ispunjeni, zamenska imovina jednake ili veće vrednosti, u direktnoj blizini ili okolini eksproprisane imovine zajedno sa svim troškovima raseljavanja i administrativnim naknadama neophodnim za prenos prava vlasništva, ukoliko postoje
	Nezvanični vlasnik –objekat koji je izgrađen bez građevinske dozvole na sopstvenoj parceli zemljišta ukoliko je predmet legalizacije	Isto kao vlasnik sa zvaničnim pravom vlasništva
	Nezvanični vlasnik –objekat koji je izgrađen bez građevinske dozvole na	Novčana naknada za objekat po vrednosti zamene objekta

	sopstvenoj parceli ili izgrađen bez građevinske dozvole na tuđj parceli ili državnoj parceli - ne ispunjava uslove za legalizaciju	+ Plaćanje troškova relokacije (naknada za troškove selidbe) i naknada za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu)
	Zakupac imovine pod uticajem projekta	Plaćanje troškova za raseljavanje i naknada za ostale troškove nastale usled relokacije i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu)
	Zakupac ili lice sa pravom stanovanja na stan u državnom vlasništvu	Obezbedite pravo zakupa ili stanovanja iste vrste ili ekvivalentna, socijalna ili imovina u državnom vlasništvu u blizini. Ukoliko ekvivalentni stan u državnom ili socijalnom vlasništvu nije na raspolaganju u blizini, LPUP će biti ponuđen stan u državnom ili socijalnom vlasništvu u udaljenijem delu od dela u kome se nalazi eksproprisani stan. + Plaćanje troškova relokacije (naknada za troškove selidbe) i naknada za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) ocenjeni na osnovu potencijalnih dodatnih troškova nastalih usled uvećanih troškova putovanja od kuće do posla i nazad
Neodrživi objekti	Vlasnik objekta	U slučaju da preostali objekat nije održiv ili postoji fizička prepreka za fizičko korišćenje, može biti eksproprisana na zahtev LPUP. Naknada se pruža na način koji je opisan za dati tip objekta u skladu sa ovom matricom.
Ostale situacije u pogledu raseljavanja		
Objekti u javnom ili državnom vlasništvu, škole, vrtići, ili deo objekta	Nezvanični vlasnici, beskućnici (squatters)	Plaćanje troškova relokacije (naknada za troškove selidbe) i nadoknade za ostale troškove u toku relokacije i jednokratna novčana naknada (naknada u prelaznom periodu) + Pomoć u pronalaženju novog smeštaja
Gubitak pristupa uobičajenim resursima i objektima	Zajednice ili domaćinstva	Zamena javnog vlasništva ili pogodnosti (putevi i sl.) Pristup jednakim pogodnostima ili uslugama
Uticaj uzrokovan privremenim zauzimanjem zemljišta i štetom na imovini	Vlasnik imovine	Tržišna cena najma u trajanju zauzetosti. Zemljište mora biti vraćeno u prvobitno stanje. Unapređen kvalitet zemljišta usled radova na površini zemljišta ne sme biti uklonjen, osim ukoliko se ne dogovori drugačije sa LPUP. + Vrednost zamene u skladu sa ovom matricom za useve, voćnjake, rasadnike i sl. + Naknada za štetu na imovini procenjenu po vrednosti zamene.

Uticaj na osetljive grupe	Osetljiva LPUP: lica ispod granice siromaštva u skladu sa nacionalnim zakonima, domaćinstva koja vode žene, samohrani roditelji, starija lica, lica sa invaliditetom ili lica sa dugoročnim zdravstvenim problemima	Pored svih prava definisanih ovom matricom osetljivim LPUP će biti pružena dodatna pomoć, uključujući pravnu pomoć i pomoć u toku fizičke relokacije. Sva dodatna podrška koja je potrebna za sva osetljiva domaćinstva po uticajem projekta će biti utvrđena po principu od slučaja do slučaja u toku socio-ekonomskog istraživanja. Ovim LPUP se daje prioritet u zapošljavanju na projektu ukoliko je to moguće.
Neutvrđeni uticaj	Vlasnik ili formalni korisnik	Svaki neutvrđeni uticaj će biti ublažen u skladu sa principima i ciljevima ovog Okvira politike raseljavanja.

Tabela 2

Lokacije za relociranje moraju da ispune minimalno sledeće uslove:

- Da se ne nalaze na zagađenom zemljištu ili u neposrednoj blizini izvora zagađenja koji ugrožavaju pravo na mentalno ili fizičko zdravlje stanovnika;
- Da se ne nalaze u zonama identifikovanim kao potencijalne podložne riziku od katastrofe usled prirodne nepogode;
- Da im ne pretili (neposredno) iseljavanje (npr. javno pravo prvenstva), čime se uvećavaju efekti prvobitnog uticaja dislociranja;
- Da su identifikovane uzimajući u obzir njihovu adekvatnost u pogledu (a) pravne sigurnosti prava poseda, (b) raspoloživosti usluga, materijala, objekata i infrastrukture; (c) priuštivosti; (d) mogućnosti stanovanja; (e) dostupnosti (f) potencijala za dalji razvoj (g) da imaju kapacitet da prime priliv novih stanovnika sa prihvatljivim nivoom gustine, i (h) lokacija, i kulturna adekvatnost.
- Da nisu na zemljištu koje koriste zajednice koje su dislocirane usled nasilja ili konflikta;
- Da su dostupne i da imaju kapacitet da apsorbuju priliv raseljenih lica uz prihvatljive nivoe gustine, odnosno raseljavanje ne sme da dovede do novog raseljavanja.

Potrebno je da akteri pod uticajem projekta budu konsultovani u vezi sa izborom lokacija i, da im se, u najvećoj mogućoj meri, ponudi izbor između lokacija.

4.5 Pomoć prilikom raseljavanja

Bez obzira na okolnosti i bez diskriminacije, Promoter projekta će se pobrinuti da pogođena lica ili grupe, identifikovani u popisu, posebno oni koji nisu u stanju da za sebe obezbede, imaju, tokom i nakon raseljavanja, bezbedan i siguran pristup:

- a. Hrani, vodi za piće;
- b. Sanitetsko-zdravstvenim merama;
- c. Osnovnom skloništu i smeštaju;
- d. Odgovarajućoj odeći;
- e. Osnovnim medicinskim potrebštinama;
- f. Sredstvima za život i izdržavanje;
- g. Stočnoj hrani kao i pristup zajedničkim imovinskim resursima;
- h. Onome od čega su pre zavisili;
- i. Obrazovanju za decu kao i objektima za brigu o deci.

Kada je to moguće, raseljavanje bi trebalo da pruži prilike onima koje pogađa, kao i zajednicama domaćinima, da poboljšaju društvenu i javnu infrastrukturu, sa ciljem da se doprinese održivom socio-ekonomskom razvoju njihovih članova.

5. UBLAŽAVANJE

5.1 Mere ublažavanja

U skladu sa politikama raseljavanja MFI-ja, istražiće se mere za izbegavanje nedobrovoljnog raseljavanja, u smislu alternativa projekta. Ukoliko do raseljavanja ipak dođe, neophodno je preduzeti potrebne mere ublažavanja, kako bi se poboljšali uslovi života pogođenog stanovništva, ili da se barem održe uslovi života na nivou koji je postojao pre raseljavanja.

Kako bi se gore navedeno postiglo, biće dostupno dovoljno investicionih sredstava, kako bi se obezbedilo da raseljenim licima ne bude gore, nakon implementacije Projekta.

Fokus je na osetljivim grupama stanovništva (npr. pomoć invalidima, pomoć pri kupovini nove stambene jedinice, pomoć za programe pristupa za samozapošljavanje, pomoć deci, itd.). Politike raseljavanja MFI-ja posebno naglašavaju pomoć raseljenim licima putem kompenzacije za raseljavanje i kompenzacije za ostale troškove, koji se tiču raseljavanja.

Usled specifične okoline i terena projekta, preko faze za pripremu projekta, sve alternative za projekat su pažljivo istražene, ali je zaključeno da u pogođenoj oblasti obilaznice oko Grada Niša, nedobrovoljno raseljavanje ne može da se izbegne, u bilo kojoj predloženoj varijaciji novog poravnavanja pruge.

Tokom osnovne socio-ekonomske faze analiziranja (koja se zahteva za pripremu svakog APR-a), Promoter projekta će da identifikuje pojedince i grupe koji mogu da budu osetljivi, i rizikujući da trpe nepovoljne, udružene ili nepovoljne uticaje, da budu diskriminisani ili isključeni iz koristi koje su im namenjene, u kontekstu datog projekta (npr. samohrane majke, udovice/udovci, invalidi, ili osobe koje žive u izuzetnom siromaštvu). Promoter projekta će takođe utvrditi prisustvo bilo koje specifične grupe ljudi sa posebnim pravima, koji će se morati poštovati, na primer starosedeci, etničke manjine ili deca. Analiza na visokom nivou, o prirodi i stepenu diskriminacije i osetljivosti, koja je već doživljena od strane pojedinaca, zajednica i/ili grupa, u kontekstu projekta, će biti obavljena.

Tamo gde analiza dođe do zaključka da:

- (i) su prisutni potencijalni negativni uticaji na osetljive grupe ili
- (ii) su potrebne relevantne dodatne informacije,

detaljnija društvena procena će se preduzeti, od strane Promotera projekta.

Ova procena će naročito uzeti u obzir sledeće elemente (bez obzira na pol, etničku pripadnost, starost, itd.):

- profil osetljivosti pogođenog stanovništva;

- procenu specifičnog konteksta, uključujući pravne i institucionalne parametre;
- analizu i procenu učestalosti i ozbiljnost diskriminacije, društveno, ekonomsko ili političko isključivanje i marginalizaciju, koju identifikovano stanovništvo trpi;
- obim i prirodu negativnih uticaja kao i njihov utiaj na identifikovano stanovništvo, kada se spoji sa njihovom već postojećom osetljivošću, kao i njihovim pristupom resursima i kulturnim nasleđem;
- specifične akcije, prošle ili buduće, kako bi se izbegli, sveli na minimum, ili na neki drugi način ublažili negativni uticaji i, tamo gde je to potrebno, pojačali pozitivni efekti, uključujući identifikaciju mogućnosti i akcija za unapređenje modela deljenja koristi za zajednice;
- u skladu sa Standardom 10, odgovarajući plan angažovanja, konsultacija i učešća, opisujući relevantne mehanizme konsultacija (dalje razrađeno u Poglavlju 8).

5.2 Mere ublažavanja i uticaj na pol

Kako bi se obezbedile informacije, bez obzira na pol, tokom procesa procene i konsultacija, preduzeće se sledeće mere:

- Procenu socijalnog uticaja, koja predlaže da se utvrdi ukupan broj porodica i osoba, razdvojenih prema polu, kako bi se odredio broj žena pogođenih projektom kao i njihova osnovna pozicija;
- Obaviće se istraživanje pojedinačnih procena potreba žena pogođenih projektom, kako bi bili sigurni da su njihove konkretne potrebe i stres rešeni u procesu raseljavanja.

6. ŽALBE

6.1 Povratne informacije korisnika i žalbeni mehanizam

Generalno govoreći, nacionalni institucionalni okvir koji se bavi tužbama je jak i u velikoj meri usklađen sa politikama raseljavanja MFI-ja (Ekološki i Društveni priručnik EIB-a, Standard 10: „Angažovanje zainteresovanih strana” (Verzija 9.0 od 02/12/2013)).

Poštujući žalbene panele i njegova ovlašćenja, koja su dostupna u okviru nacionalnog zakonodavstva, i kako bi se u potpunosti uskladio sa politikama raseljavanja MFI-ja, Žalbeni mehanizam, koji je specifičan za ovaj projekat, će se izraditi. Imajući na umu tip mogućih uticaja na Projekat, ovaj projekat će imati centralni žalbeni mehanizam, tj. Centar za informisanje i žalbe (CIŽ), na nivou Promotera projekta (UI-IŽS). CIŽ će biti i informacioni centar na nivou Projekta i žalbeni mehanizam. CIŽ će biti primenljiv na sve projektne aktivnosti i biće relevantan za sve lokalne zajednice, koje su pogođene projektom, koje su impementirane u okviru obe pogođene zajednice.

CIŽ će biti odgovoran za prijem i odgovaranje na žalbe i komentare sledeće dve grupe:

- i. Lica direktno pogođena projektom, uključujući i uticaj nastao usled akvizicije zemljišta;
- ii. Stanovnike koji su zainteresovani i/ili pogođeni projektom, koji žive u pogođenim opštinama.

CIŽ će biti osnovan pre početka procesa eksproprijacije, kako bi se upravljalo i odgovorilo na žalbe, na odgovarajući način, koje će da dostavi stanovništvo koje se nalazi u okviru oblasti koja je pogođena, tokom raznih faza. Jednako će biti ovlašćeni da prime žalbe koje se odnose na eksproprijaciju, izgradnju i rad. Pored toga, ova procedura će da pomogne u unapređenju socijalne performanse Projekta.

Promoter projekta će se pobrinuti da su lica pogođena projektom u potpunosti obavestena o žalbenom mehanizmu, tako što će preneti ulogu i postojanje CIŽ-a, njegovu funkciju, osobe za kontakt, kao i procedure koje su potrebne za podnošenje žalbe, u pogođenim oblastima. Informacije i CIŽ-u će biti dostupne na:

- Web sajtu Promotera projekta;
- Deljenjem brošura o pogođenim zajednicama;
- Na oglasnim tablama i web sajtovima odnosnih opština (GN), kada se lokacije tačno identifikuju.

6.2 Podizanje tužbi

Efikasna administracija za rešavanje tužbi veoma se oslanja na niz osnovnih principa, koji su izrađeni da unaprede korektnost procesa i njegovih rezultata. Žalbene procedure će biti dostupne, efikasne, jednostavne i razumljive, kao i besplatne za onoga ko podnosi žalbu. Svaka žalba se može podneti osoblju CIŽ-a lično ili putem telefonskog poziva ili pismeno (e-mail, pošta, faks), popunjavanjem

žalbenog obrazca (koji je predložen u Prilogu 2 ovog dokumenta) i njegovim dostavljanjem na navedenu adresu. Svaka žalba se može podneti osoblju CIŽ-a lično ili putem telefonskog poziva ili pismeno, popunjavanjem žalbenog obrazca (Prilog 2), poštom, faksom ili ličnom isporukom na adresu koja je data u tekstu ispod:

„INFRASTRUKTURA ŽELEZNICA SRBIJE” a.d.
 Centar za Informisanje i Žalbe (CIŽ)
 Ul. Nemanjina 6
 Kancelarija: 355 (1. sprat)
 11000 Beograd

ili na dodatnu adresu/brojeve, koji će se kasnije odrediti, u dogovoru sa odnosnim članovima lokalnih opština (GN) i zajednica. Tačke pristupa i detalji o tačkama unosa će biti objavljeni i biće deo procesa izgradnje svesti.

6.3 Žalbena administracija

Svaka žalba će pratiti redosled sledećih obaveznih koraka:

- Primanje, procena i dodela;
- Potvrda;
- Istraživanje;
- Odgovaranje;
- Praćenje;
- Zatvaranje.

Jednom prijavljen, CIŽ će obaviti brzu procenu, kako bi proverio prirodu žalbe i odredio njenu ozbiljnost. U roku od 3 dana, od prijavljivanja, potvrdiće registraciju slučaja i obezbediće tužbu, sa osnovnim informacijama o sledećem koraku. Zatim će obaviti istragu, pokušavajući da razume pitanje, iz perspektive onoga ko podiže tužbu, kao i da razume koje akcije on/ona zahteva. CIŽ će istražiti tako što će ispitati sve činjenice i okolnosti, intervjuisati sve uključene strane i razgovarati sa relevantnim učesnicima. Kada se istraži, i u zavisnosti od ozbiljnosti i tipa tužbe, privremena odluka će se razmotriti sa podnosiocem tužbe. Jednostrano objavljivanje će biti izuzetak. Konačni sporazum bi trebao da bude konkretan i vremenski ograničen. Zatvaranje tužbe se događa nakon što je implementacija odluke verifikovana. Čak i u slučaju kada nije postignut sporazum, ili je žalba odbijena, značajno je dokumentovati rezultat, a akcije i napor, koji su uneti u odluku, i zatvoriti slučaj.

CIŽ vodi evidenciju registra žalbi, koja ima sve neophodne elemente za podelu žalbe prema polu, kao i prema tipu žalbe. Svaka žalba će biti registrovana sa najmanje sledećim informacijama:

- Opis žalbe;
- Datum potvrde prijema, koja se vraća podnosiocu žalbe;
- Opis preduzetih akcija (istraživanje, korektivne mere);
- Datum odluke i zatvaranja / obezbeđivanje povratne informacije za podnosioca žalbe.

6.4 Žalbe i izveštavanje o povratnim informacijama Korisnika

Uloga CIŽ-a, pored rešavanja žalbi, biće čuvanje i skladištenje komentara/žalbi koje su primljene, i zadržavanje Centralnog dnevnika žalbi, kojim upravlja Promoter projekta. Kako bi se omogućilo puno saznanje o ovom metodu, kao i o njegovim rezultatima, biće dostupna kvartalna ažuriranja, od strane CIŽ-a, na web sajtu Promotera projekta (<http://infrazs.rs>) i na web sajtu Grada Niša (www.ni.rs).

Ažuriranja će se razvrstati prema polu, tipu žalbi/tužbi. Kako bi se održao trajan dijalog, održavaće se javni kvartalni sastanci, na kojima će se razgovarati o rezultatima žalbi, uopšte, razgovarati će se o Izveštaju koji se odnosi na žalbe/tužbe i zajednica će biti obavještena o trenutnim aktivnostima Projekta.

6.5 Osnivanje Centra za Informisanje i Žalbe (CIŽ)

Promoter JRP će imenovati Stručnjaka za javno informisanje (SJI), koji će da bude odgovoran za CIŽ i još 2 osobe, od kojih će jedna biti predstavnik lokalne vlasti (GN), a jedna lokalni zvaničnik iz pogođene oblasti, do kada se javne konsultacije o ovom APR završe. To će omogućiti rešavanje svake potencijalne žalbe, čak i u fazi planiranja. SJI će biti zaposleni Promotera projekta (UI), sa dodeljenom administrativnom funkcijom. Oba člana iz Opštine će biti upoznata sa procedurama, zajednicom i područjem uticaja. SJI će biti odgovoran za administraciju svih primljenih žalbi, za preduzimanje svih potrebnih akcija kako bi se tužba rešila kao i za obaveštavanje podnosioca žalbe o rezultatu procesa. SJI će biti osoba sa odličnim poznavanjem Projekta i njegovih komponenti, kao i sa ulogom o odgovornostima svih učesnika. Ona/on će stvoriti i održavati detaljnu bazu podataka učesnika, njihovim odgovornih osoba i predstavnika. Kada se primi žalba, SJI će stupiti u kontakt sa odgovorajućim učesnikom, objasniti pitanje i predložiti adekvatne mere. CIŽ će pripremiti uputstvo i brošuru o žalbi, kako bi se raspodelila među pogođenim zajednicama. Detaljna pokrivenost žalbenog mehanizma biće u okviru svake specifične lokacije APR-a, prema potrebi.

7. PRIPREMA AKCIONOG PLANA RASELJAVANJA (APR)

7.1 Ciljevi APR-a

Cilj svakog APR-a jeste da se navede koje procedure treba da se poštuju i koje akcije da se preduzmu kako bi se zemljište steklo na odgovarajući način i omogućila kompenzacija za pogođene ljude, dozvoljavanjem i omogućavanjem adekvatnog učešća, konsultacija i punog funkcionisanja žalbenog mehanizma. Za pokazivanje dužne pažnje za jednaku zaštitu žena i osetljivih grupa ili prava manjina, APR će izraditi mere za:

- Ublažavanje negativnih uticaja raseljavanja i identifikaciju potencijalnih koristi razvoja;
- Obezbeđivanje poštovanja i zaštite prava onih ljudi koji su pogođeni projektom, posebno onih koji se čine osetljivim;
- Utvrđivanje prava svih kategorija pogođenih ljudi, uključujući zajednice domaćina;
- Uvođenje svih dodatnih pratećih mera za osetljiva pogođena lica, ukoliko je to relevantno;
- Dokumentovanje svih mera kompenzacije i aktivnosti relokacije;
- Utvrđivanje procedura da se dokumentuju sve mere kompenzacije i aktivnosti relokacije i garancija obavezujućeg procesa za sve pogođene ljude, kao što su značajne konsultacije, adekvatno informisanje pogođenih ljudi i dovoljno informacija pre iseljenja, zajedno sa besplatnim i nezavisnim žalbenim mehanizmom;
- Utvrđivanje organizacionih sporazuma i procedura za nadgledanje implementacije planova za raseljavanje i preuzimanje korektivnih akcija, ukoliko je to potrebno.

7.2 Raspored razvoja, odobrenja i implementacije APR-a

Na osnovu ovog APR-a, Akcioni planovi raseljavanja će biti pripremljeni onako kako je pomenuto u Poglavlju 2. Svaki APR, koji je specifičan za određenu lokaciju, biće zasnovan na ažuriranim i pouzdanim podacima o:

- Predloženom raseljavanju i njegovom uticaju na raseljena lica i ostalim negativno pogođenim grupama;
- Pravnim pitanjima koja su uključena u raseljavanje.

U zavisnosti od složenih projektnih okolnosti, svaki APR, koji je specifičan za određenu lokaciju, će uključiti najmanje sledeće:

- Opis projekta i identifikaciju projektne oblasti;
- Identifikaciju projektnih aktivnosti koje dovode do raseljavanja;
- Uzeće u obzir alternative kako bi se ponovno naseljavanje izbeglo ili svelo na minimum, kao i značajne konsultacije sa pogođenim ljudima o prihvatljivim alternativama;
- Utvrđivanje mehanizama za minimiziranje raseljavanja, do najvećeg mogućeg stepena, tokom implementacije projekta;
- Obezbeđivanje sveobuhvatnih socio-ekonomskih studija, uključujući:

- › Popisne ankete trenutnih stanara pogođenih oblasti, kako bi se utvrdila osnova za izradu programa raseljavanja i kako bi se isključili naknadni prilivi ljudi iz podobnosti za kompenzaciju i pomoć prilikom raseljavanja;
 - › Standardne odlike raseljenih domaćinstava, uključujući opis sistema proizvodnje, rada i organizacije domaćinstva;
 - › Osnovne informacije o životu (uključujući, kao relevantne, nivoe proizvodnje i prihode koji su nastali iz zvaničnih i nezvaničnih ekonomskih aktivnosti) standarde življenja (uključujući zdravstveni status) raseljene populacije;
 - › Veličinu očekivanog gubitka - ukupni ili delimični-sredstava, i stepen raseljavanja, fizički ili ekonomski, podaci o osetljivim grupama ili ljudima, pravni okvir.
- Analiziranje pravnog okvira, pokrivanje praznina, ukoliko ih ima, između lokalnih zakona koji pokrivaju taj domen i raseljavanja i politika raseljavanja MFI-ja, kao i mehanizmi za prevazilaženje tih praznina;
 - Utvrditi institucionalni okvir odgovornosti za implementaciju, podesnost, ocenu i kompenzaciju za gubitke i metodologija koja će se koristiti prilikom vrednovanja gubitaka;
 - Utvrditi žalbene procedure, sporazume za implementaciju, nadzor, ocenu, troškove i budžet.

Šablon upitnika za sprovođenje socio-ekonomskog popisa je obezbeđen u Prilogu 1 ovog dokumenta.

Akcioni planovi raseljavanja će se podneti odgovarajućoj MFI (EIB-u), kako bi se pregledali i odobrili.

Nijedna aktivnost na građevinskim radovima ne može da počne dok se ne plati i ako nije plaćena kompenzacija, ili odgovarajući budet izdvojen na namenskom računu, ili nekom sličnom računu ili dok se zamena imovine ne administrira licima pogođenim projektom.

Implementacija APR-a je obaveza Promotera projekta. Promoter projekta će da nadgleda sveukupnu implementaciju, sarađivaće sa opštinama, na čijoj teritoriji se obavljaju radovi (GN i opština Bela Palanka), sarađivaće sa Izvođačima i otkrivaće informacije za lica pogođena projektom i zajednice.

Aktivnosti o pripremi APR-a, koji je specifičan za određenu lokaciju, će se otkriti na način koji omogućava značajno učešće lica pogođenih projektom. To pretpostavlja fazu preliminarnih priprema, otkrivanje priprema za popis stanovništva, otkrivanje rezultata popisa, a u isto vreme, poštovanje privatnosti ličnih podataka, otkrivanje društvene procene, kao i otkrivanje nacrtu APR-a. Svrha javnog otkrivanja i diskusija jeste da se obezbedi značajno učešće lica pogođenih projektom u proces pripreme, implementacije i nadgledanja instrumenta za raseljavanje.

7.3 Troškovi i budžet raseljavanja

U trenutku izrade ovog APR-a, procene zahtevanog zemljišta su dostupne za ceo projekat (troškovi eksproprijacije su procenjeni na oko 16.35 miliona evra), ali precizne troškove raseljavanja nije moguće proceniti. Međutim, korisnik eksproprijacije će, preko svog Odeljenja za pravne poslove, stvoriti Akcione planove raseljavanja koji su usklađeni sa ovim APR-om, koji će da uključe detaljnu procenu troškova za svaku komponentu pogođenu projektom, nakon završetka Izvođačkih projekata.

8. KONSULATACIJE I ZAHTEVI U POGLEDU OBELODANJIVANJA

8.1 Javne konsultacije

Jedno javno saslušanje za Okvir politike raseljavanja (koje se tiče železničke obilaznice) će se održati u gradu Nišu (GN), a drugo javno saslušanje (odnosi se na deonicu Sićevo-Dimitrovgrad) će se održati u Beloj Palanci, nakon što MFI i Promoter projekta (i VRS, ukoliko je potrebno) odobre nacрте dokumentacije. Nakon finalizacije dokumentacije, opet će biti otkriveni. Okvir politike raseljavanja i ostala dokumentacija će biti otkriveni i dostupni na javni uvid najkasnije 14 dana pre javnih konsultacija, a biće ostavljeno dovoljno vremena za podnošenje primedbi, nakon javnog saslušanja.

Sve javne konsultacije će biti najavljene preko lokalnih novina i na internet portalu Promotera projekta. Dodatne konsultacije takođe su dobrodošle, u zavisnosti od obima projekta:

- Javni sastanci sa savetodavnim grupama, relevantnim učesnicima, relevantnim međunarodnim ili lokalnim institucijama, opštinama itd., se povremeno preporučuju tokom planiranja Projekta i njegove implementacije. Te konsultacije mogu da pomognu ukoliko se desi problem tokom izrade projekta ili njegove implementacije, saveti i primedbe mogu da dovedu do najboljeg rešenja;
- Sastanci sa lokalnim zajednicama, koje za cilj imaju uključivanje svih komentara i briga lica pogođenih projektom (pojedinci, domaćinstva, poslovni subjekti), u najranijim fazama Projekta;
- Pojedinačni sastanci sa licima pogođenim projektom koji se tiču specifičnih slučajeva. Ti sastanci takođe mogu da budu organizovani kada je to potrebno, na zahtev lica pogođenih projektom;
- Javne diskusije o nacrtu ovog dokumenta. Zapisnici sa javnih diskusija će postati sastavni deo do konačnog dokumenta i sve žalbe, pokrenute tokom diskusije, će biti zabeležene u Registru žalbi.

8.2 Obelodanjivanje dokumentacije

Okvir politike raseljavanja će biti dostupan na srpskom i engleskom jeziku. Dokumentacija mora da bude dostupna javnosti tokom trajanja Projekta, kao i tokom njegove ocene. Engleska verzija će biti objavljena na odgovarajućem web sajtu MFija, a verzija na srpskom jeziku će biti objavljena na web sajtu Promotera projekta i GN.

Okvir politike raseljavanja će biti predstavljen licima pogođenim projektom u procesu eksproprijacije, posebno osetljivim grupama, i uticaj projekta na njihovu svojinu i prava mora da bude objašnjen, onako kako je pomenuto u prethodnim poglavljima. Papirne kopije ove dokumentacije će biti dostupne u opštinama koje su pogođene.

JRP je odgovorna za otkrivanje dokumentacije.

9. NADZOR I OCENJIVANJE

Promoter projekta će imenovati osobu koja je odgovorna za raseljavanje i pripremu eksproprijacije i procesa raseljavanja, ko-ordinaciju aktivnosti eksproprijacije između uključenih agencija, opština i ministarstava.

Promoter projekta će takođe voditi bazu podataka o raseljavanju i eksproprijaciji, sa svim podacima o osobama i svojini, sa svim slučajevima eksproprijacije i detaljnom spisku svih završenih faza (podnošenje predloga o eksproprijaciji nadležnoj opštini, ponuđena kompenzacija, sporazumi koji se odnose na kompenzaciju, isplata kompenzacije i plaćanje pomoći tokom relokacije, itd.).

Obaveze uključenih tela u procesu nadgledanja procesa raseljavanja su prikazane u Tabeli 3.

ZADATAK	ODGOVORNOST
Otkrivanje Okvira politike raseljavanja	Promoter projekta
Otkrivanje podataka svim licima pogođenim projektom o proceduri početka eksproprijacije i tokom svih faza eksproprijacije	Promoter projekta i GN
Komunikacija i konsultacija sa licima pogođenim projektom	Promoter projekta i GN
Aktivnosti koje prethode početku radova	Promoter projekta i GN
Pružanje pomoći tokom raseljavanja	Promoter projekta i GN
Isplata kompenzacije	Korisnik eksproprijacije i MF o kretanju Prometera projekta
Upravljanje žalbama	Promoter projekta
Nadzor i izveštavanje o eksproprijaciji i raseljavanju	Promoter projekta / Spoljašnji konsultant
Nadzor i izveštavanje nakon početka radova	Izvođač

Tabela 3

Promoter projekta će da obavlja periodični unutrašnji (mesečni ili kvartalni, u zavisnosti od spoljašnjeg izveštavanja koje zahtevaju finansijske institucije i faza procesa eksproprijacije) nadzor, tako da efikasnost procesa eksproprijacije i nivo zadovoljstva lica pogođenih projektom može da se oceni.

Indikatori za implementaciju nadzora su sledeći:

- Broj javnih diskusija i konsultacija o Okvirima politike raseljavanja;
- Broj završenih studija o eksproprijaciji;
- Procenat kupljene zemlje u odnosu na potrebnu zemlju, koja je nabavljena za svrhe Projekta, uključujući ukupne oblasti ekspropisane zemlje, kao i oblasti zemlje po osobi;
- Broj obavljenih isplata kompenzacije;
- Broj date zamenjene imovine i obezbeđenih kuća;
- Broj lica pogođenih projektom na koje je RS uticala, ostvarivanjem svog prava na vlasništvo nad objektima i zemljištem;
- Broj i iznos isplata za gubitak prihoda;
- Broj i tip pomoći koja je pružena osetljivim grupama lica pogođenih projektom;
- Broj i tip žalbi, uključujući pravne akcije koje su nastale iz eksproprijacije (podneti slučajevi, rešeni slučajevi, vreme koje je potrebo za njihovo rešavanje).

Promoter projekta će da nadgleda implementaciju procesa raseljavanja putem unutrašnjih, zvaničnih institucionalnih sporazuma, a i periodično, preko nezavisnog spoljašnjeg Konsultanta, koga je imenovao Promoter projekta. Konsultant za spoljašnji nadzor i ocenu biće imenovan pre početka raseljavanja i imaće obavezu da izveštava kvartalno. Na osnovu Kvartalnih izveštaja, JRP će obaviti unutrašnji ili spoljašnji završetak (u odnosu na dogovor odnosno MFI) izveštaja, u okviru od dva meseca od završetka raseljavanja, kako bi se implementacija rezimirala. Izveštaj bi trebao da potvrdi da su svi fizički unosi, koji su uneseni na specifičnoj lokaciji Akcionih planova raseljavanja, dostavljeni kao i da su usluge obezbeđene. Pored toga, izveštaj bi trebao da oceni jesu li propisane mere ublažavanja imale željeni efekat. Socio-ekonomski status pogođenog stanovništva bi se trebao meriti u odnosu na osnovne uslove stanovništva pre raseljavanja, onako kako je to utvrđeno putem cenzusa i socio-ekonomskih studija.

Implementacija APR-a će se smatrati obavljenom kada se negativni uticaji raseljavanja reše na način koji je u skladu sa relevantnim planom i zahtevima koji su istaknuti u pomenutim politikama MFI-ja o nedobrovoljnom raseljavanju.

10. INSTITUCIONALNI OKVIR I IMPLEMENTACIJA

10.1 Ostale ključne institucije koje su odgovorne za implementaciju projekta

Ovo poglavlje nudi opšti pregled državnih institucija, njihovog autoriteta, koji je određen zakonom, kao i njihovih obaveza tokom implementacije Projekta. Mnoge od ovih institucija nisu učesnici u procesu raseljavanja ili pravnog procesa eksproprijacije, ali imajući na umu prirodu Projekta, mogu da obezbede informacije ili da donesu odluke koje utiču na raseljavanje. Spisak ključnih državnih institucija uključuje Nacionalnu skupštinu, sa vrhovnim zakonodavnim ovlašćenjem, koja donosi nove zakone ili menja postojeće, što može biti od značaja tokom trajanja projekta i ratifikacije Ugovora o zajmu sa MFI; Vlada RS (VRS), sa vrhovnom izvršnom moći i zakonodavstvom, takođe izdaje pod-zakonske akte koji mogu biti od značaja, Ministarstva državne uprave i lokalne samo-uprave (MDULS), koje nadgleda i ko-ordiniše rad lokalnih samo-uprava.

10.2 Ključne institucije za eksproprijaciju zemljišta/raseljavanje i odgovornosti za implementaciju

Ovo poglavlje predstavlja institucije koje mogu da budu uključene u proces raseljavanja, uključujući i proces pravne eksproprijacije. Pregled svih institucije je dat u Tabeli 4, u tekstu ispod. Dodeljene detaljne odgovornosti i sporazumi za implementaciju zahteva ovog Okvira politike raseljavanja i svakog APR-a, koji je specifičan za određenu lokaciju, biće pokriveni u samom APR-u.

INSTITUCIJE	KLJUČNE ODGOVORNOSTI TOKOM RASELJAVANJA/EKSPROPRIJACIJE
Nacionalna skupština RS Vlada RS (VRS)	Izjavljuje javni interes po zakonu Izjavljuje javni interes za eksproprijaciju (ako nije urađeno po zakonu, kao gore navedeno). Ovo je već urađeno i za obilaznicu i za pod-projekte za Sićevo-Dimitrovgrad.
Ministarstvo Građevine, Saobraćaja i Infrastrukture (MGSI)	Predlaže, priprema i ko-ordiniše RS prostorni plan i dokumentaciju o regionalnom planiranju, upravlja registracijom prostornih planova
Ministarstvo Građevine, Saobraćaja i Infrastrukture (MGSI) i „Infrastruktura Železnica Srbije“ a.d.	Kao Promoter projekta, primenjuje i ko-ordiniše svim aktivnostima raseljavanja, u okviru ovog Okvira politike raseljavanja i pojedinačnih APR-ova, utvrđuje CIŽ, otkriva datum početka u javnom najavljanju za relevantne opštine, kao deo procesa ekproprijacije priprema individualne APR-ove i ostalu dokumentaciju, otkriva Okvir politike raseljavanja i svu ostalu dokumentaciju, održava javne konsultacije u svim fazama projekta, angažuje relevantne učesnike, primenjuje mere ublažavanja raseljavanja i upravlja žalbama CIŽ-a lica ugroženih projektom i učesnika, nadgleda i ocenjuje proces raseljavanja, izveštava odgovarajućim MFI, o svim pitanjima u okviru ovog Okvira politike raseljavanja
Ministarstvo Finansija (MF)	Zajmoprimac. Takođe obezbeđuje sredstva za eksproprijaciju. Za 2017. godinu već je raspoređeno 7.5 miliona evra.
Kancelarije poreske administracije (decentralizovane prema opštinskim jedinicama, ali u okviru MF)	Obezbeđuje procenu tržišne vrednosti poljoprivredne ili zemlje za izgradnju
Lokalna samo-uprava (GN), uključujući i njihovu administraciju	Lokalna opština (GN) upravlja procesom eksproprijacije i rukovodi procesom eksproprijacije (Odeljenje imovinskih poslova)
Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine	Obezbeđuje informacije o dostupnoj zameni zemljišta
Republički Geodetski zavod, državni katastar nepokretnosti, decentralizovane jedinice	Obezbeđuje zvanične informacije o svoj nepokretnosti, uključujući zemlju, objekte, kuće, itd. Obezbeđuje zvanične pravne informacije o vlasnicima nepokretnosti. Obezbeđuje informacije o vlasnicima nepokretnosti. Anotacija procesa eksproprijacije. Izvršava izmene pravnog naziva vlasnika nepokretnosti,

	nakon akvizicije zemlje, eksproprijacije, itd.
Relevantni opštinski sud	Utvrdjuje fer kompenzaciju ukoliko nije postignut prijateljski sporazum

Tabela 4

PRILOZI

Prilog 1 Socio-ekonomski uputnik

ZA POSLOVE

Upitnik broj	
--------------	--

Datum istraživanja: _____

Naziv istraživača: _____

Opština: _____

Lokacija: _____

Adresa: _____

Referenca o katastarskoj parceli: _____

Fotografija pogođene imovine
(broj):

1. OPŠTE INFORMACIJE O ISPITANIKU (PREDSTAVNIKU POSLOVNOG TELA KOJE JE U PITANJU)

- 1.1. Ime i prezime ispitanika: _____
- 1.2. Položaj ispitanika u okviru poslovnog tela: _____
- 1.3. Etnička grupa: _____
- 1.4. Broj telefona: _____

2. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOM POSLOVNOM TELU

- 2.1. Tip poslovne aktivnosti: _____
- 2.2. Godina osnivanja: _____
- 2.3. Vlasnik (su-vlasnik): _____
- 2.4. Pravni oblik poslovnog tela: _____
- 2.5. Poslovno telo je formalno registrovano: DA / NE _____
- 2.6. Je li objekat, u kome poslovno telo radi, legalizovan? DA / NE _____

(ukoliko nije, razjasnite _____)

- 2.7. Broj zaposlenih koji rade puno radno vreme _____ i broj zaposlenih koji rade pola radnog vremena: _____

3. INFORMACIJE O POSLOVNOM PRIHODU

- 3.1. U proseku, tokom protekle tri godine:

Ukupni prihod (RSD godišnje)

Napomena: Ukoliko poslovno telo radi manje od 3 godine, obezbedite informacije za prošlu godinu.

4. PREFERENCE KOMPENZACIJE

- 4.1 Šta predviđate kao Vaše glavne problem, ukoliko se na kraju ispostavi da ste pogođeni implementacijom projekta?

Gubitak klijenata (posla)	Ometanje poslovnih aktivnosti usled radova	Oštećenja opreme	Ostalo (navedite):

(1: najvažnije, 2 drugo najvažnije, itd. – 0: nije značajno ili nije primenljivo)

4.2 Koji tip kompenzacije bi Vam najviše odgovarao?

ZA DOMAĆINSTVA

Upitnik broj	
--------------	--

Datum istraživanja:

Ime i prezime istraživača:

OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

1.1. Lokacija:

1.2. Opština:

1.3. Broj katastarske parcele:

1.4. Puno ime ispitanika:

1.5. Etnička grupa:

1.6. Telefonski broj:

1.7. Cela parcela je pogođena: Da/Ne

1.8. delo: Ukoliko nije, navedite veličinu ne-pogođenog m²

2. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOJ IMOVINI (PARCELI)

2.1. Ukupna veličina: m²

2.2. Lokacija katastarskih parcela, ukupan broj po lokaciji i katastarski broj

Lokacija	Ukupan broj katastarskih parcela	Broj katastarske parcele	Trenutno korišćenje <i>Obeležiti primenljivo upotrebu</i>
1.			Uglavnom stambena Uglavnom poljoprivredna Šuma Pašnjak Uglavnom poslovno Ne korišćeno
2.			Uglavnom stambena Uglavnom poljoprivredna Šuma Pašnjak Uglavnom poslovno Ne korišćeno

3. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI

3.1. Posmatrani usevi na pogođenom delu parcele u vreme ispitivanja:

3.2. Višegodišnje / Godišnje vrste:

3.3. Ukoliko su godišnje: Godina sadnje: _____

3.4. Prosečan prinos na ovoj parcel prema farmeru:

_____ (navesti jedinicu mere)

3.5. Ukupno zemljišno vlasništvo farmera, uključujući ovu parcelu i druge: _____ hektara

Uključujući zemljište farme, pašnjake, šume, sušeno i ne korišćeno zemljište – Uključuje svu zemlju, dostupnu farmer, bez obzira na vlasnika

3.6. Od toga je ove godine obrađeno: _____ hektara

4. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOM OBJEKTU

4.1. Odvojena zgrada: DA / NE _____

4.2. Stan u većoj kući: DA / NE _____

4.3. Stan u zgradi: DA / NE _____

4.4. Kuća: DA / NE _____

4.5. Spoljašnje dimenzije (glavna zgrada) m x m _____

4.6. Sagrađena godine: _____

Spoljašnj
ost:
Unutrašnj
ost:

4.7. Opšti izgled (glavne zgrade):

1: nova ili jako dobra
2: dobra
3: loša
4: ruševina, beskorisna

4.8. Pomoćni objekti		4.9. Izgrađeno od čvrstog materijala
Letnja kuhinja		DA NE
Graža		DA NE
Ostava		DA NE
Štala		DA NE
Ostalo (navesti):		DA NE
Ostalo (navesti):		DA NE

Obeležiti primenljivo polje

5. VLASNIČKA PITANJA

5.1. Vasnik: Da Ne

5.2. Korisnik:
Da Ne

5.3. Detalji o vlasništvu		
Sa potpuno registrovanim nazivom		
Legalizacija u toku		U kojoj fazi je proces legalizacije:
Formalni zakup javne imovine		Vlasnik
Formalni zakup privatne imovine		Vlasnik (kontakt detalji):
Neformalni zakup		Vlasnik (kontakt detalji):
Potpuno neformalni		Kako je vlasnik dobio u vlasništvo gore navedenu parcelu?
Zajedničko vlasništvo DA / NE		Ukolji je dogovor da, navesti ostale su-vlasnike:

Obeležiti primenljivo polje

6. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENIM ČLANOVIMA DOMAĆINSTVA

6.1. Informacije o članovima domaćinstva

	Ime i prezime	Odnos sa šefom domaćinstva	Godina rođenja	Pol		Zanimanje	Obrazovanje (stepen nominalnog obrazovanja)
1	HH	HH		M	Ž		
2				M	Ž		
3				M	Ž		
4				M	Ž		
5				M	Ž		

7. OSETLJIVOST

7.1 Pati li ijedan od članova domaćinstva od sledećih problema:	7.2. Društvene koristi (da ili ne, ako da uz čiju pomoć)
Fizički hendikep	
Mentalni hendikep	
Hronična bolest koja zahteva redovan medicinski tretman	
Hronična bolest koja zahteva hospitalizaciju	
Nezaposlen ili bez redovnih primanja	
Starija osoba i/ili starija i sama	
Član etničke manjine (npr. Romske)	

Ostali problemi (navesti)	
---------------------------	--

Navesti broj pogođenih članova domaćinstva u odeljku 2, u relevantnoj tabeli

8. POGOĐENO DOMAĆINSTVO (STAN)

8.1. Koliko dugo tu živite (godina kada ste se tu doselili):

8.2. Gde ste živeli pre?

8.3. Pod kojim okolnostima ste se ovde doselili?

9. SOCIO-EKONOMSKI DETALJI O POGOĐENOM DOMAĆINSTVU

9.1. Ukupni prihod domaćinstva

U koju kategoriju spada ukupan prosečan mesečni prihod Vašeg celokupnog domaćinstva (*podvucite tačan opseg*):

Manje od 30000 RSD

Između 30000 i 60000 RSD

Između 60000 i 90000 RSD

Više od 90000 RSD

U slučaju da nekoliko članova domaćinstva imaju prihod, ujedinite ih.

Između ostalog, koje su Vaši osnovni izvori prihoda:

Plate		Penzije	
Lična poljoprivredna proizvodnja		Vlada ili druga pomoć	
Mali biznis		Ostalo (navesti):	
Novčane pošiljke		Ostalo (navesti):	

(1: najviši, 2 drugi najviši, itd... – 0: nije značajan ili nije primenljiv)

9.2. Jeste li zadovoljni sa Vašom ekonomskom situacijom?

Jako zadovoljan	
Zadovoljan	
Ni zadovoljan ni nezadovoljan	
Nezadovoljan	
Jako nezadovoljan	

Obeležiti primenljivo polje

10. RAZMEŠTANJE

10.1. Šta predviđate kao Vaše najveće probleme ukoliko budete pogođeni implementacijom projekta?

Gubitak sredstava za život	Gubitak društvenih veza	Gubitak vlasništva	Ostalo (navesti):
Muški član domaćinstva			
Ženski član			

domaćinstva									
-------------	--	--	--	--	--	--	--	--	--

1: najznačajnije, 2 drugo najznačajnije, itd. – 0: nije značajno ili primenljivo)

11. KOMPENZACIONA PREFERENCA

11.1. Preseljenje (relokacija u drugu kuću na neoštećenoj oblasti) DA / NE

11.2. Šta bi za Vas bila najvažnije u izboru lokacije za preseljenje (molimo Vas, rangirajte)?

	Blizina škola	Blizina zdravstvenim institucijama	Blizina rođacima	Blizina društvenim mrežama (navesti)	Blizina mestu rada
Muški član domaćinstva					
Ženski član domaćinstva					
	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):	Ostalo (navesti):
Muški član domaćinstva					
Ženski član domaćinstva					

(1: najznačajnije, 2 drugo najznačajnije, itd. – 0: nije značajno ili primenljivo)

11.3. Kompenzacija u gotovini DA / NE

11.4 Imate li drugu kuću u koju se možete preseliti? DA / NE

Za vlasnike zemljišta

Upitnik broj	
--------------	--

Datum istraživanja

Ime i prezime istraživača:

Opština:

Lokacija:

Adresa:

Broj katastarske parcele:

Fotografija pogođene imovine (broj):

Cela parcela pogođena: DA / NE

Ukoliko je odgovor ne, navesti veličinu ne pogođenog dela: m²

1. OPŠTE INFORMACIJE O ISPITANIKU

1.1. Ime i prezime ispitanika:

1.2. Vlasnik ili korisnik zemljišne parcele:

1.3. Etnička grupa:

1.4. Broj telefona:

2. OPŠTE INFORMACIJE O POGOĐENOJ SVOJINI (PARCELI)

2.1. Lokacija parcela, ukupan broj po lakaciji i katastarski broj

Lokacija	Ukupan broj parcela	Broj katastarske parcele	Trenutno korišćenje <i>Obeležiti primenljivo korišćenje</i>
1.			Obradivo zemljište Šuma Pašnjaci Ne korišćeno
2.			Obradivo zemljište Šuma Pašnjaci Ne korišćeno

3. VLASNIČKA PITANJA

3.1. Vlasnik: Da Ne

3.2. Korisnik:
Da Ne

3.3. Detalji o vlasništvu		
Sa potpuno registrovanim nazivom		
Legalizacija u toku		U kojoj fazi legalizacije je proces:
Zvanični zakup javne imovine		Vlasnik
Zvanični zakup privatne imovine		Vlasnik (kontakt detalji):
Nezvaničan zakup		Vlasnik (kontakt detalji):
Putpuno		Kako je vlasnik došao u posed gore navedene parcele

nezvaničan		?
Zajedničko vlasništvo		Ukoliko je odgovor da, navesti ostale su-vlasnike:
DA / NE		

Obeležiti primenljivo

polje

4. POLJOPRIVREDNE AKTIVNOSTI

4.1. Posmatrani usevi na pogođenom delu parcele u vreme ispitivanja:

4.2. Višegodišnje/jednogodišnje vrste:

4.3. Ukoliko su višegodišnje: Godina sadnje: _____

4.4. Godišnji prihod na ovoj parcel prema farmeru: _____ (navesti jedinicu mere).

4.5. Ukupno zemljište farmera, uključujući i ovu parcelu i sve ostale: _____ hektara
Uključujući zemljište farme, pašnjake, šume, obradivu i nekorišćenu zemlju – Uključiti svu zemlju koja je dostupna za farmera, bez obzira na vlasništvo.

4.6. Od čega je ove godine obrađeno: _____ hektara

5. PRIHOD OD POLJOPRIVREDNIH AKTIVNOSTI

5.1. Prodajete li useve?

5.2. Ukoliko je odgovor da, koji je Vaš prosečni godišnji prihod koji ostvarujete prodajom useva:

5.3. Koristite li useve za sopstvene potrebe (potrošnju):

5.4. Jeste li imali bilo kakve planove koji su se odnosili na ugroženi deo parcele? DA ili NE

5.5. Ukoliko je odgovor da, šta su Vam bile namere?

6. KOMPENZACIONE REFERENCE

6.1. Kompenzacija u gotovini DA / NE

6.2. Da li bi Vam najviše odgovarala zamena parcela za parcelu? DA / NE

6.3. Da li biste kupili neku drugu imovinu umesto ove parcele? DA / NE

Prilog 2 Žalbeni obrazac

REFERENTNI BROJ
(Popunjava kancelarija)

A) Pogođen eksplozijom, B) Svim ostalim

INFORMACIJE UČESNIKA O ŽALBI

_____ **M** **Ž** _____

Opis incidenta žalbe
(Šta se dogodilo? Gde? Kome se dogodilo? Šta je rezultat problema?)

Datum incidenta?
Incident/žalba se desio jednom-Datum: _____
Desio se više od jednom (Koliko puta?) _____
Trenutno je u toku (trenutno doživljavamo problem)

Šta biste voleli da se desi?

Potpis:

Molimo, vratite ovaj obrazac:

(Stručnjak javnog informisanja (SJI))

